

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Využití symbolů kmene Haida Gwaii v tvorbě objektu

Bakalářská práce

Autor: Zuzana Brátová

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Textilní tvorba

Vedoucí práce: Mgr. art. Mária Hromadová, ArtD.

Oponent: doc. Mgr. Art Zuzana Hromadová

Zadání bakalářské práce

Autor: Zuzana Brátová

Studium: P14P0845

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Textilní tvorba

Název bakalářské práce: **Využití symbolů kmene Haida Gwaii v tvorbě objektu**

Název bakalářské práce AJ: Application of Haida Gwaii Tribal Symbols into an Object

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá kulturou a uměním domorodých kmenů severozápadního pobřeží Pacifiku. Na základě zoomorfních symbolů domorodého kmene Haida Gwaii jsou vytvořené návrhy, jež symbolizují jak charakter mé rodiny (otec, matka, dítě), tak i spiritualitu a tradici domorodců. Tyto stylizované náměty jsou aplikovány pomocí jehly a pigmentu na kůži obuvi, která dohromady tvoří objekt.

ROBLEY, Horatio Gordon. Tetování mezi Maori. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, c2008. ISBN 978-80-903957-1-8. FERGUSON, Henry a Lynn PROCTER. Umění tetování. Praha: Rebo Productions, 1998. ISBN 80-7234-028-X. RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3286-5. RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-780-6. JONES, David Michael a Brian Leigh MOLYNEAUX. Americká mytologie: ilustrovaná encyklopedie bohů, duchů a posvátných míst Severní Ameriky, Mezoameriky a Jižní Ameriky. Praha: Rebo Productions, 2002. ISBN 80-7234-177-4.

Garantující pracoviště: Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. art. Mária Hromadová, ArtD.

Oponent: doc. Mgr. art Zuzana Hromadová

Datum zadání závěrečné práce: 23.5.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně. Veškeré použité prameny, ze kterých jsem vycházela, jsou uvedeny v seznamu použité literatury a citovány dle normy.

V Hradci Králové dne

.....

(Podpis)

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí práce paní Mgr. art. Márii Hromadové, ArtD. za trpělivost a ochotu se mnou spolupracovat. Také bych ráda poděkovala Bc. Filipovi Pachulski za podporu u psaní této bakalářské práce.

Anotace

BRÁTOVÁ, Zuzana. *Využití symbolů kmene Haida Gwaii v tvorbě objektu*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 79 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá kulturou a uměním domorodých kmenů severozápadního pobřeží Pacifiku. Na základě zoomorfních symbolů domorodého kmene Haida Gwaii jsou navrženy návrhy, jenž symbolizují jak charakter mé rodiny (otec, matka, dítě), tak i spiritualitu a tradici domorodců. Tyto stylizované náměty jsou aplikovány pomocí jehly a pigmentu na kůži obuvi. Členové rodiny, kteří jsou reprezentováni třemi kusy obuvi, jenž byly součástí jejich života, jsou charakterizováni v symbolech. V celku tvoří obuv objekt a je umístěn u povodí řeky. Písemná část se skládá z 8 kapitol a je doplněna přílohou fotografií.

Klíčová slova

objekt, Haida Gwaii, symboly, tetování, obuv

Annotation

BRÁTOVÁ, Zuzana. *Application of Haida Gwaii Tribal Symbols into an Object*.
Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019. 79 pp.
Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis deals with the culture and arts of native tribes of the north-western Pacific coastline. The designs, which symbolize the character of my family (mother, father, child) as well as spirituality and tradition of indigenous people, are based on zoomorphic symbols of the Haida Gwaii tribe. These stylized designs are applied to shoe leather using a needle and a pigment. The family members, characterized in symbols, are represented by three shoes, which have been parts of their lives. Overall the shoes compose an object, which is placed on a riverbank. The written part consists of eight chapters and is complemented by a photographic attachment.

Keywords

object, Haida Gwaii symbols, tattoos, shoes

Obsah

Úvod.....	8
1 Objekt.....	10
2 Charakteristika kmenů Pacifického pobřeží.....	12
2.1 Sitkové.....	12
2.2 Gitksané.....	13
2.3 Tlingitové.....	14
2.4 Čikaltové.....	15
2.5 Kwakwaka'wakwové.....	16
2.6 Haidové.....	18
3 Symboly v Haidské mytologii.....	20
3.1 Krkavec.....	21
3.2 Bobr.....	22
3.3 Orel.....	23
3.4 Žába.....	24
3.5 Vlk.....	24
3.6 Hromový pták.....	25
3.7 Sova.....	26
3.8 Havran.....	27
3.9 Losos.....	28
3.10 Kosatka.....	29
3.11 Medvěd.....	30
3.12 Alka.....	31
3.13 Mýval.....	32
4 Počátky v tetování.....	33
4.1 Egyptské tetování.....	34
4.2 Africké tetování.....	35
4.3 Marshallské tetování.....	36
4.4 Haidské tetování.....	38
5 Vývoj návrhů.....	40
6 Rodina.....	47
6.1 Symboly Haida charakterizující objekt Matka.....	48
6.2 Symboly Haida charakterizující objekt Otec.....	50
6.3 Symboly Haida charakterizující objekt Dítě.....	53
7 Realizace.....	56
8 Instalace objektu.....	61
8.1 Instalace objektu v přírodě.....	61
8.2 Instalace objektu v prostoru.....	63
Závěr.....	65
Seznam použitých zdrojů.....	66
Seznam obrázků.....	69
Přílohy.....	71

Úvod

Má bakalářská práce je inspirována kulturou Severní Ameriky. Zabývám se v ní vývojem a technikou tetování od počátku její zaznamenané existence. Zkoumám techniku a aplikaci do kůže domorodých kmenů, kde jejich myšlenka nesouvisela jen s módní ozdobou těla, nýbrž měly funkci náboženskou a byly charakteristické pro samotný národ. V tomto prehistorickém období symbolizovalo tetování životní událost, jenž souvisela např. s dospělostí či postavením ve společnosti. Tímto spirituálním konceptem jsem se nadále ubírala a zaměřila se tak na část spjatou s obdobím raných domorodých kmenů Severní Ameriky. Na základě studia relevantní literatury zabývající se historií tetování mě zaujala tradice a symbolika v oblasti motivů, jejichž námět pochází z přirozeného prostředí. Získané znalosti jsem se rozhodla použít při tvorbě 3 objektů vycházejících z tradice a náboženství. Bakalářskou práci jsem rozdělila do 8 kapitol.

V první kapitole definuji objekt a jeho využití v umění. V další kapitole se zabývám kulturou a umění domorodých kmenů severozápadního pobřeží Pacifiku. Zajímám se o jejich pojetí harmonie mezi člověkem a přírodou, která je zahrnuta do jejich životního stylu. Uctívají životní prostředí a chrání poslední schránky původních relikvií. Obývají v současné době nejznámější národní parky Severní Ameriky, kde mají domov nejen ohrožené druhy volně žijící živočichů, z nichž některé uctívaly jako bohy. Věřili, že lidská osobnost je součástí duchovna zvířat, kdy zvířecí inteligence a síla má schopnost ovlivnit směr událostí. Třetí kapitola se váže k té předešlé, kde charakterizují symboly využívané kmenem Haida, kterými se inspiroji v mé praktické práci. Hledám jejich vzájemné prolnutí se znaky své rodiny (matka, otec, dítě). Ve čtvrté kapitole se zabývám již zmiňovaným vývojem tetování. Studie je postavena na základě etnografického průzkumu soudobých kultur, jenž provází způsob procesu tetování jako tradičního komunikačního systému a spirituálního významu motivů. Tetování bylo značně spojeno s náboženskou vírou. Některé domorodé kmeny tetovaly jen při obřadech na základě znamení od boha. Jiné naopak tetováním reprezentovaly postavení ve společnosti, jenž jejich motivy symbolizovaly bohatství

nebo dosavadní úspěchy. Nejčastěji zobrazovali figurativní motivy, které stylizovali . Inspirují se především tvary, křivkami, povrchy, strukturami života, jež je obklopoval. V páté a šesté kapitole se věnuji vývoji motivů a jejich zakomponování na povrch obuvi. Jasně definuji symboly, které následně stylizuji a rozvíjím. Zabývám se rodinnými vazbami. Hledám kulturní rozdíly mezi rodinou moderní a rodinou domorodých kmenů. Svou rodinu charakterizují pomocí Haidských symbolů a navrhuji motivy s ní spjatou. V sedmé a osmé kapitole popisují technologii tetování a umístění 3 objektů do přírody i prostoru, kde objekty prezentují ve vzájemném vztahu.

Prvotním cílem bakalářské práce je vytvořit tři objekty - Matka, Otec, Dítě. Stylizované motivy aplikuji technikou tetování pomocí jehly a pigmentu na koženou obuv. Hledám inspiraci v samotné tvorbě indiánských kmenů, kde je umění nenahraditelným prvkem kmenové kultury. Především se věnuji kmenu Haida a jejich tvorbě. Uvažuji nad symboly a jejich významy, které začleňují do návrhů. Symboly stylizuji do tvarů, jenž se budou shodovat s křivkou a tvarem obuvi. Má stylizace motivů musí být rovněž optimální k "tečkovací" technice tetování. Hlavní motivy vyhledám především v totemových sloupech. Vzhled totemu vytváří jakousi knihu, v níž se mytologicky dokumentuje rodinná historie, která vyjadřuje její povahu, charakter a způsob žití.

1 Objekt

Po studiu související literatury jsem jako formu prezentace svého díla zvolila objekt, který je stručně představen a charakterizován v následující kapitole.

Objekt v umění se skládá z jednoho či více předmětů. Je to vlastně cokoliv hmotného, na co si může člověk sáhnout a vnímat všemi smysly. Zakládá si na pocitové vnímání pozorovatele. V současné době je objekt chápán jako umělecké dílo. Často vychází z nějakého tradičního předmětu, např. geometrických tvarů, abstrakce či reálné podoby. Objekty jsou prezentovány samostatně nebo jsou součástí instalace, kde se umělec zabývá i vizualizací prostoru, aby objekt „zapadl“. V objektu je podstatná komunikace mezi samotným dílem a pozorovatelem. Objekt má subjektivní nebo objektivní umělecký výraz, jenž z pohledu pozorovatele nemusí být vždy jasně srozumitelný. „*Vyrůstá z hlubokého zájmu a respektu k objektům. Ale stejně tak staví na víře v dialog mezi uměním a filosofií, mezi autory a diváky, a především mezi objekty a lidmi.*“¹ Je klíčové pochopit, co vlastně má objekt znázorňovat a jakým způsobem bude prezentován. Objekt se může skládat z jednoho vizuálního prvku nebo z více jednotlivých částí, kde je důležité zkoumat každý jeho detail a vyrozumět jejich vzájemnému působení. Ať už se jedná o nějaký příběh či náhodný experimentální útvar. Diváci se snaží pochopit, co se jim objekt snaží „říci“, i když jeho informace nejsou vždy zcela jasné. Po vizuální stránce hledá umělec prvky a technologii v nových uměleckých směrech, při nichž využívá neobvyklé materiály a jejich pokrokové využití. Také se inspiruje běžnými situacemi propojené se současnými událostmi, které mohou rozšířit vědomosti diváka. „*Celá naše kultura je do obrovské míry kulturou objektů. Můžeme načrtnout nekonečnou řadu geneologií konkrétních objektů, které však spolu utváří spletitou síť vazeb, návratů i očekávání.*“² Objekty nemají povinnost ukazovat realitu, mohou v sobě skrývat určitá tajemství, která nemusí být vždy odhalena. Mohou být propojena pouze s umělcem, který sám chápe jejich skutečný význam. Jen prezentuje jeho povrch, ale co uvnitř ukrývá je záhadou. A pak záleží na divácích, jak dílo pochopí a přijmou. Často pozorovatel kritizuje

1 JANOŠČÍK, Václav. Objekty hledající útočiště – Umění. In: Václav JANOŠČÍK, ed. *Objekt*. Vydání první. Praha: Kvalitář, 2015. ISBN 978-80-260-8639-0, s. 12.

2 JANOŠČÍK, Václav. Unikající objekty - Média. In: Václav JANOŠČÍK, ed. *Objekt*. Vydání první. Praha: Kvalitář, 2015. ISBN 978-80-260-8639-0, s. 20.

objekty, které se vizuálně neskládají ze základních pochopitelných symbolů, jako je např. květina, jablko, televize aj. Mají se zabývat hlubší myšlenkou a hledat v symbolech vyšší význam. Objekt se může stát předmětem každodenního života, a bez jakéhokoliv zásahu umělce se může transformovat do umění, kde jeho obsahový význam je zcela jasný.⁽¹⁾

Vzhledem k tomu, že ekonomická prosperita 50. a 60. let způsobila nárůst konzumu, rozšířil se tak i vývoj médií a reklamy. V tomto období vznik nový umělecký směr Pop-art.⁽²⁾ „Pop art hledal kontakt umění s tímto světem, snažil se tisícovým opakováním vytvořit konzumní duši amerického diváka nezapomenutelný pocit sounáležitosti a porozumění.“³ Umělci začali hledat inspiraci na místech kolem sebe, kde se zabývali konzumní kulturou. Každý den jsme obklopeni předměty, které jsou tak běžné, že kolem nich chodíme bez povšimnutí. Zatímco umělci tyto běžné předměty, jako jsou např. nádobí, hrnce, kartáček, hřeben a jiné drobné předměty pro domácnost v jejich práci objevují jako umělecké prvky. Snaží se těmto předmětům dát hlubší myšlenku či příběh a umístit je do prostoru, kde se z obyčejného předmětu stává objekt. Umělci vyhledávají nejvíce běžné komerčně vyráběné předměty a zabývají se tím, jak by tyto předměty mohly být prezentovány. Například Andy Warhol přeměnil každodenní předměty na umělecká díla. Přetvořil významné konzumní značky americké společnosti na objekty prostřednictvím obalové techniky. Zabýval se tedy transformací předmětů do objektů a propojoval spotřební předměty s uměním. Tato myšlenka mně zaujala a dále ji rozvíjím ve své práci. V následující kapitole se věnuji kultuře kmenů Pacifického pobřeží, která byla rovněž inspirací pro moji praktickou realizaci následující tvorby.

(1) JANOŠČÍK, Václav. Unikající objekty - Média. In: Václav JANOŠČÍK, ed. *Objekt*. Vydání první. Praha: Kvalitář, 2015. ISBN 978-80-260-8639-0, s. 19-20.

(2) *Artmuseum – Pop art* [online]. Nová Paka: (at)artmuseum.cz, © 1999-2018 [vid. 10. května 2018, 16:30 CET]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=90

3 *Artmuseum – Pop art* [online]. Nová Paka: (at)artmuseum.cz, © 1999-2018 [vid. 10. května 2018, 16:30 CET]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=90

2 Charakteristika kmenů Pacifického pobřeží

V realizaci své práce čerpám z umění domorodých kmenů Severní Ameriky. Zde popisuji několik kmenů, které jsou důležité pro historický vývoj její kultury. Domorodí lidé tu žili po deseti tisících let, než jejich území bylo dobito Evropany, kteří se tam usadili. Indiáni si vytvořili kmeny a následně klany, které lovili a prosperovali v této velké zemi. Zajímali se o svou rodinu, rituály a náboženství. Úcta k přírodě byla pro ně velmi důležitá. Věřili, že příroda je dar od Boha.

2.1 Sitkové

Město Sitka leží na západní straně ostrova Baranof u Tichého oceánu na Aljašce. Nyní se kolem města nachází přibližně 4000 jiných kmenů, jako jsou např. Haidé či Tlingitové. Město má okolo 9000 občanů, z toho asi polovina jsou původní obyvatelé. V roce 1799 Rusové vstoupili na území Sitků.⁽⁴⁾ Rusové chtěli mít přístup a stálou kontrolu nad zbožím, vyráběné především z kůže vodních vyder. Kůži směňovali za stříbrný prach a zbraně. Často docházelo ke konfliktům, Rusové se chovali k Sitkům jako k otrokům. Až na konec došlo k bitvě, která trvala několik let. Během ní se Rusové snažili získat Sitku a celé její nerostné bohatství v podobě mědi, která se těžila v lesích. Sitkové postavili pevnost podél ústí řeky, aby zabránili Rusům dostat se poblíž k jejich cennostem. Rusové však útočili prostřednictvím dělostřelectva, které měli umístěné na lodích. Došlo tak k nesčetným úmrtím, která měla na svědomí převážně požáry či exploze munice. Kmeny nakonec ustoupily a byly nuceny opustit svou vlast.⁽⁵⁾

Po několika letech, když se Sitkové vzchopili po válečném období s Evropany, tak samotný stát Aljaška je začal utlačovat. Se stejným záměrem jako měli Rusové. Tento stát měl dohlížet na lov zvěře a rybolov. Kmeny se musely podřídít státu a nemohly tak obchodovat s touto podstatnou potravou či ji konzumovat pouze ve velkém množství. V této době se také rozmohlo církevní společenství, které přísluší k

(4) MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 119-121.

(5) MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 123-124.

náboženskému křesťanství. „V roce 1912 vzniká Bratrstvo indiánů Aljašky (*Alaska Native Brotherhood – ANB*), formující se do solidní politické skupiny, jejíž pomocí mělo být dosaženo rovnoprávnosti pro indiány Aljašky.“⁴ Kde mezi nejvýznamnější zakladatelé patřila Ellizabeth Peratrovich, která se zabývala rovnoprávností pro původní Aljašský národ. Diskriminace se objevovala hlavně na veřejných prostranstvích, například měli indiáni zapovězený vstup do restaurací, kde přímo byla připevněna vývěska o zákazu vstupu indiánů. Děti nemohli nastoupit do veřejných škol.⁽⁶⁾ „Jeden bílý pastor rozhodl, že indiáni by měli mít svůj vlastní kostel, aby bílí nemuseli sdílet kostel s nimi.“⁵ Indiáni měli také zakázáno hovořit svým mateřským jazykem a neměli právo volit. Až roku 1964 Kongres schválil zákon o občanských právech indiánů.⁽⁷⁾

2.2 Gitksané

Gitksané či Gitksanové jsou původní obyvatelé severozápadního pobřeží Kanady, jejíž území se nachází v oblasti známé pod názvem Skeena. Název kmenu se skládá ze slov „Git“, což v překladu znamená „lid“ a „Xsan“ se označuje pod názvem „řeka mlhy“. Tomuto kmenu se tedy říká „Lidé ze zamlžené řeky“. Gitksané jsou matrilineární společnosti, která se skládá z klanů pojmenovaných po mystických zvířatech, jako jsou Orel, Žába a Vlk.⁽⁸⁾

„Všichni členové národa náleží do určitého wilpu (domu), který je základní sociální, ekonomickou a politickou jednotkou společenství. Wilp je souborem úzce příbuzných lidí. Je složen z několika rodin a může mít 20-200 lidí. Každý wilp má svého dědičného náčelníka.“⁶ Gitksané jsou aktivním národem, jenž její kulturu lze

4 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 125.

(6) MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 126-127.

5 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 134.

(7) MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 142.

(8) *AAANativeArts.com - Gitksan* [online]. Oroville: AAA Native Arts Gallery, © 2001-2018 [vid. 11. května 2018, 11:20 CET]. Dostupné z: <https://www.aaanativearts.com/native-american-tribes-by-region/northwest-coast-tribes/gitksan>

6 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 147.

vnímat po celé Britské Kolumbii, avšak až 70% populace pobývá ve svém primárním teritoriu. Jejich události, jež se odehrála v minulosti, byly zaznamenány do totemových sloupů. Lze tak odhadnout, že tento kmen tu prosperoval před více jak 10 000 lety. Gitksnský totem vždy stál u každého wilpu, který je střežil svými symboly v podobě zvířecích duchovních předků. „*Věří, že lidské osobnosti jsou částí interaktivního kontinua, které zahrnuje jak zvířata tak u duchy.*“⁷ Dalo by se říci, že zvířata a lidé jsou si sobě rovné a hledají mezi sebou určitou příbuznost a sounáležitost. „*Lidé Zamlžené řeky jsou prostřednictvím svých totemů svázáni se zemí a historie jejich rodin je na nich patrná.*“⁸ Hlavní znak klanu je zobrazen na totemu, který nesouvisel jen se vzpomínkou na zesnulého, ale i poukazoval na jejich historický kontext.

2.3 Tlingitové

Thiligitové sousedili s kmenem Haida na Aljašském pobřeží u Portlandského kanálu. V první polovině devatenáctého století poskytlo Aljašské pobřeží idylické prostředí pro život, které obsahovalo bohaté zdroje k obživě. Lesy poskytovaly úkryt, zvěř a lesní plody, zatímco oceán byl plný ryb, savců a mořských plodů. Jejich hlavní obživa tak byla rybolov. Oceán neposkytoval jen potravu, ale i umožňoval přepravu. Vytvořili tak velkou obchodní síť, kterou propojovali s ostatními kmeny. Sami si vyráběli dřevěné kánoe na přepravu zboží, jež ulovili nebo vyrobili, např. košíky, hrnce, šípy, zvířecí kůže, oblečení zdobené výšivkou.⁽⁹⁾

„*Společnost Tlingitů se původně dělila do tří bratrstev (fratrii) Yehl (Havran), Goch (Vlk), a Nehadi (Orel).*“⁹ Každé bratrstvo mělo kolem dvaceti členů, kteří se rozdělovali dle bohatství, kde nejstarší muž byl vůdce skupiny. Klany měli postavené své vlastní totemy, jež představovali jejich hodnotu a důležitost. Bohatí často

7 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 149.

8 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 152.

(9) MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 64-65.

9 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 66.

produkovali obřady, při nichž se vystupovalo, obdarovávalo a které zakončovali velkou hostinou.

Rusové zkoumali tyto oblasti za účelem jejich přivlastnění. Domorodci se museli přizpůsobit a obchodovat s nimi za pomoci kožešinového průmyslu. Kvůli sporům s Británií o území, Rusko prodalo Aljašku roku 1867 Spojeným Státům. USA zpočátku nejevili zájem o Aljašku či kmen Thingitů, což se změnilo s přívalem zlaté horečky.⁽¹⁰⁾ Koncem 19. století se průmysl výroby jako důsledek průmyslové revoluce rychle rozvíjel, což směřovalo k razantní devastaci přírody a domova místních. Následkem také bylo rozšíření nemocí, např. spalniček nebo neštovic, mezi obyvatele, které vedlo k markantnímu poklesu populace.

„Ačkoliv mají korporace sloužit indiánům, jsou v podstatě nástrojem ovládnutí jejich přírodních zdrojů moderním způsobem.“¹⁰ Lidé se tak snaží zbavit původní obyvatele jejich jedinečné identity. Indiáni se museli tedy adaptovat způsobu žití moderní doby a zapojit se do obvyklého života „bílých“. Tento styl života však poskytl i výhody, jenž vedly ke zdokonalení sociálních podmínek. Například si mohli dovolit elektřinu, topení, pitnou vodu. Historicky vázané tradice ale pomalu zanikají. Tlingitové tvořili symboly své historie prostřednictvím svého umění. Ručně vyřezávali kánoe a totemy se stylizovanými motivy a předměty denní potřeby. *„Tato forma umění byla prostředkem a médiem záchrany jejich historie a kultury.“¹¹* Tradiční historie zahrnovala příběhy o jejich tvorbě. Tvořili cykly, které souvisely s určitou událostí v jejich mýtickém a duchovním světě.

2.4 Čikaltové

Kmeny se nacházejí u povodí řeky Chilkat v oblasti jihovýchodní Aljašky poblíž kanadských hranic, kde je postavena vesnice zvaná Klukwan, což v překladu znamená „věčnost“. Před mnoha lety se zde usadila skupina mužů, kteří si říkali Klan

(10) MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 68.

10 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 78.

11 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 77.

Havranů a také jejich ženy Klan Orlů.⁽¹⁰⁾ Území vesnice si zvolili na základě bohatého přírodního bohatství, které se tam nachází v hojném množství. Klukwan má mnohostrannou kulturní historii, která se až do dnes zachovává prostřednictvím jazyka Tlingitů či rituálů a spirituálních příběhů. Tyto slavnostní tradice vedou k obohacení kultury nejen u Čilkatů.

Čikaltové obývali sedm vesnic, v nichž se pohybovalo okolo 500 obyvatel příbuzných k Tlingitům. Název kmenu Chilkat v překladu znamená „zásobní sklad na lososy“,⁽¹¹⁾ kvůli teplejšímu proudu řeky vytváří lososům znamenité podmínky pro život. Klany se dělily do příbuzenských vrstev matky, kde hlavní postavení měl náčelník. Čikaltové žili soběstačným a prosperujícím životem před příchodem Evropanů, které přinesla zlatá horečka. Čikaltové se zabývali obchodem se sousedními kmeny na severu a jihu pobřeží. Po roce 1900 obyvatelé zaznamenali změny týkající se vlivu presbyteriánské církve. Přítomnost této instituce měla hluboký vliv na jejich komunitu. Klany se museli přizpůsobit jiným společenským strukturám, které se vztahovaly především na tradiční kmenové zvyky. Později území začal blíže zkoumat „běloch“ americký kapitán Wood. Dokázal si vytvořit blízký vztah s Čilkaty a podílel se s nimi na výpravách po Aljašce, kde objevili dnes známé Ledovcové zátoky.⁽¹²⁾ „*Během svých cest si vedl rozsáhlé zápisky o svých pozorováních domorodých metod lovu a rybaření o tom, jak indiáni využívají různé části ulovených zvířat.*“¹² Takto se zachovaly historické prameny, které lze nalézt v Přírodovědném muzeu Americké historie.

2.5 Kwakwaka'wakwové

Tento kmen se nachází na severozápadním pobřeží Pacifiku. Žijí v Britské Kolumbii na severním ostrově Vancouver a jejich počet obyvatel je okolo 5 500. Jsou

(10) *Chilkat Indian Village - Chilkat* [online]. Klukwan: Chilkat Indian Village, © 2018 [vid. 11. května 2018, 12:25 CET]. Dostupné z: <http://chilkatindianvillage.org>

(11) MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 104.

(12) MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 104-105.

12 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 105.

sdužování do 17 různých kmenů.⁽¹³⁾ Každý klan měl své vlastní náčelníky, rituály a mytologické příběhy. Jejich životní styl je založen na rybolovu a sběru lesních plodů. Především se zabývali řezbářstvím. Dřevo z cedrových stromů bylo velice praktické, z jeho měkkosti šlo prakticky vyřezat cokoli od totemových sloupů, ceremoniálních masek ke kánoím. Jejich domy byly také zhotovené z cedrových prken, mnohdy byly velmi vysoké, dosahovaly výšky kolem třiceti metrů. Do jednoho domu se vešlo okolo 50 lidí. U vchodu domu se obvykle nacházel totem se znakem patřící rodině klanu. Rok byl rozdělen do dvou částí. Kwakwaka'wakwové byli nejvíce aktivními na jaře a v létě, kdy se nejvíce věnovali rybolovu a lovu savců. Shromažďovali a konzervovali co nejvíce potravin, aby měli zásoby na zimní období. V zimě se lidé po svých výpravách vraceli domů. A pak celý klan provádí spirituální obřady. Jejich systém víry byl natolik složitý, že u obřadů praktikovali různé ceremonie a rituály, které byly dlouhé několik týdnů. Tímto si připomínaly události, které se odehrály během roku. Například úmrtí člověka s vysokým statusem či narození dítěte.

Kwakwaka'wakwové se nejvíce zabývají uměním, jak bylo zmíněno v prvním odstavci. Vyrábí různé hole, masky a předměty denní potřeby jako je např. nádoby, hrnce, přístroje, nebo pletou košíky. „*Původ designu Kwakwaka'wakwů je odvozen od zvířat a jejich mytologie.*“¹³ Havran, Orel, Žába či Bobr jsou hlavním erbem a spirituálním symbolem pro tento kmen. Kwakwaka'wakwové si museli postavit i vlastní školy. V období anglikánské církve vznikla škola, která byla znakem násilí vůči dětem indiánského původu. Děti zde nemohly hovořit svým Kwakwaka'wakwským jazykem. „*Děti byly násilně odebírány z domovů a drženy ve dvou oddělených budovách, původně stavěných pro kapacitu 200 studentů.*“¹⁴ Což vedlo k rapidnímu poklesu obyvatelstva. Později však zahrnuli do školství i předměty týkající se jejich kultury, jako je řezbářství nebo farmaření. V současné době je škola přejmenovaná na Namgis House a patří indiánskému lidu.⁽¹⁴⁾ Nyní jsou

(13) *New World Encyclopedia – Kwakwaka'wakw* [online]. New York: [Creative Commons Attribution](#), © 2018 [vid. 11. května 2018, 14:04 CET]. Dostupné z:

<http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Kwakwaka%27wakw>

13 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 196.

14 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 196.

(14) MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 195-196.

Kwakwaka'wakwové aktivní v revitalizaci jejich kultury a jazyka a jejich umělecká díla, zejména jejich totemové sloupy jsou vysoce uznávané po celém světě.

2.6 Haidové

Haida Gwaii neboli „Ostrovní lidé“ se nacházejí na Ostrovech královny Charlotty. Toto souostroví leží u pobřeží severního Pacifiku kanadské provincie Britská Kolumbie. Haidové žili na ostrovech 13 000 let a v současné době tvoří přibližně polovinu jejich obyvatelstva. Haida Gwaii se skládá ze dvou hlavních ostrovů: Nord Island a Moresby Island. Na jižní části území se nachází kolem 150 menších ostrovních pevnin.⁽¹⁵⁾ Skupina Haidů obývala tyto ostrovy a rozvinula a obohatila její kulturu stávajících ze dvou hlavních klanů: Orlí a Havrani. Jejich rozmanitost mezi klany byla získána prostřednictvím manželského sňatku. Tento svazek byl pro kmeny velice důležitý pro shromáždění dědictví, při němž vznikaly nové výstavby domů či totemových sloupů. Robustnost a jedinečnost divoké přírody ostrovů se staly kulturním dědictvím UNESCO, kde vznikly ty nejznámější národní parky, např. Gwaii Haanas National Park⁽¹⁶⁾, kde lze nyní nalézt zachovalé totemové sloupy a zbytky jejich přirozeného prostředí.

Ostrovy královny Charlotty jsou domovem pro mnoho divokých zvířat. Jedním z nejvíce chráněných je medvěd černý, který je důležitým symbolem mnoha domorodých kmenů a vypráví se o něm značné množství mýtických příběhů. Haidové se udržovali v blízkosti povodí řek, jezer a především u pobřeží Pacifiku, kde lovili rozměrné tresky a halibuty či drobné měkkýše. Rybolov doprovázely dlouhé rituály a byla potřeba hluboká znalost pohybu a chování samotných ryb. Několika kilogramové ryby se snažili za pomoci sítí a háků dostat na loď, kde následně využívali palice pro jejich rychlé a bezbolestné usmrcení. „*Palice byly často tvarovány a zdobený ve snaze ukázat respekt k rybě, která ochotně dává své maso člověku.*“¹⁵ Rybolov byl

(15) *National Geographic – Haida Gwaii* [online]. New York: National Geographic Partners, © 2015-2018 [vid. 13. května 2018, 11:10 CET]. Dostupné z:

<https://www.nationalgeographic.com/travel/canada/haida-gwaii-british-columbia/>

(16) *National Geographic – Haida Gwaii* [online]. New York: National Geographic Partners, © 2015-2018 [vid. 13. května 2018, 11:30 CET]. Dostupné z:

<https://www.nationalgeographic.com/travel/canada/haida-gwaii-british-columbia/>

15 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice:

vždy středem zájmu pro všechny obyvatele. Produkovali zásoby na několik let, pomocí domácích udíren rybí maso vysoušeli a mohli jej skladovat. Maso využívali zvláště v zimních obdobích, kdy měli kvůli pevné a silné vrstvě ledu velmi špatný přístup k pobřeží. U povodí řek se vyskytují vzácné druhy smrků, cedrů, borovic a olší, které jsou nenahraditelnými prvky pro existenci kultury domorodých kmenů. Např. dřevo cedru červeného se využívalo na výstavbu obytných domů, totemových sloupů a předmětů každodenní potřeby. Tvarová dokonalost cedrů vedla k ruční výrobě kvalitních kánoí, kde na hladkém povrchu zanechávali vyřezávané prvky symbolů, jenž jim mely při plavbě pomoci k přežití na moři. Koncem 19. století byli Haidové schopni převážet lodí dvaceti tunový náklad. Lodě také vyměňovali za zboží, které nebylo dostupné v jejích pobřežní oblasti, například za měď, tuk či vlnu.⁽¹⁷⁾

Kolem roku 1774 byli Haidové pronásledováni španělským národem, jenž přinesl na ostrovy křesťanskou víru. „*Haidové věřili již před zavedením křesťanství v nesmrtelnost, v posmrtný život a hlavně ve stěhování duší.*“¹⁶ Dle víry se dělili na několik skupinových klanů, které byly rozptýleny po celé Britské Kolumbii. Každý klan měl svá pravidla a zvyklosti, které se odráží na vizualizaci v umělecké sféře, např. ve formě totemových sloupů, do kterých dříve uchovávali schránky mrtvých. „*V době koloniálního kontaktu populace činila zhruba 10 000 až 60 000 lidí, včetně otroků přivlečených od jiných kmenů.*“¹⁷ Později více jak polovina obyvatel ostrovů vymřela na endemické choroby způsobené kolonizací evropských obchodníků za účelem získání drahého kamení při vypuknutí zlaté horečky. Obyvatelé byli nuceni opustit své pobřežní domovy a přesunout se na ostrov Vancouver.

Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 16.

(17) MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první.

Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 15-18.

16 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 22.

17 MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2, str. 23.

3 Symboly v Haidské mytologii

V této kapitole popisují symboly Haidů, které jsou pro moji práci důležité, inspirují se jimi. Hledám jejich vzájemné prolnutí se znaky své rodiny (matka, otec, dítě). Domorodé kmeny Pacifického pobřeží věřili v duchovní svět s nadpřirozenými bytostmi žijících v lesích, obloze či hlubokých vodách. Podle dávných legend nadpřirozené bytosti vytvořili lidé. Každý domorodý národ má své mytologické příběhy, jenž se mezi sebou liší. Mají jiný názor na to, jak vznikl člověk nebo svět. Nejvíce známá mytologická postava je Havran. O této postavě lze nalézt desítky příběhů a mýtů, které jsou si podobné nebo velmi rozdílné. Nadpřirozené bytosti představovaly zcela jasný symbol či znak, který byl součástí vlastnictví určitého klanu. Kdy v dávných dobách byl tímto znakem klan ovlivněn a mohl tak vyprávět tyto bájně pověsti, které se přenášely z generace na generaci. Příběhy si vyprávěli v rámci oslav, tanců a rituálů.

„Smrt není absolutní ve světě, kde nic není bezduché, a vymezený čas se nevytrácí do nekonečné temnoty.“¹⁸ Haidové věří, že po smrti, je čeká další život ve formě divoké zvěře např. Medvěda, Vlka či jiného spirituálně symbolizovaného zvířete. Často vytváří klanové rituály v podobě tance, jenž má pomoci zemřelým předkům osvobodit jejich duši a vrátit se zpět na Zem. Během obřadů využívají masky se znakem zvířete, které symbolizují úctu k zesnulému a zároveň si tak zachovávají svoji náboženskou identitu.

Zvířata považovali za rovnocenné lidem, byly inteligentnější a měli schopnost přeměnit se na lidskou podobu. Haidové byli do značné míry přesvědčeni v reinkarnaci jejich duše. Věřili, že vlastní duše je po smrti schopna existovat bez lidského těla nebo, že se převtělí do posvátného zvířete. Kmeny často uctívali oběti zvěře, které pozřeli. Při mnoha příležitostech nechali jako vzpomínku postavit dům z cedru. Mrtvý byl uložen na místo dle svého postavení ve společnosti. Pro ty s nejvyšší hodností bylo tělo pohřbeno v rodinném hřbitově a zároveň byl vztyčen totemový sloup, který připomínal a zároveň svými symboly charakterizoval zesnulého. Obyčejní lidé byli obvykle pohřbíváni do země, nebo byla jejich schránka s popelem

18 JONES, D., B. MOLINEAUX. *Americká mytologie*. Vydání první. Dobřejiovice: Rebo Productions CZ, 2002. ISBN 80-7234-177-4, str. 62.

umístěna do rodinného totemu. Otroci byli vhozeni do moře. Někteří před smrtí pluli v kánoi do Země duší, aby počkali na reinkarnaci.⁽¹⁸⁾

Obr. 1.: Totemové sloupy

3.1 *Krkavec*

Krkavec je nadpřirozená bytost, která je spjata s několika příběhy o počátku světa. Například, že stvořil pevninu tím, že zabil obrovského mořského netvora, kde z jeho torza těla vznikla země. Na severozápadě je Krkavec symbolem hrdinství. Díky svému velkému hladu a sobectví pomohl mnoha životům. Jednou Krkavce zaujali dva otroci, jak spolu konzumují velké množství jídla. Z chamtivosti mu však dali jen kus zkaženého masa z kosatky. Krkavec se urazil a snědl veškeré jídlo ve vesnici. V další povídce je Krkavec odpovědný za smrtící zkázu, jelikož svým nesprávným rozhodnutím vyslal na Zem smrt. Měl za úkol si vybrat mezi Kamenem a Bezem, kdo z nich dokáže dát život jako první. „*Krkavec se dotkl Bezu, a proto lidé umírají a bez jim roste na hrobech. Kdyby se byl nejprve dotkl Kamene, byli by lidé nesmrtelní jako on.*“¹⁹ V dalším příběhu je Krkavec symbolem ponaučení. Oženil se v lidské podobě s

(18) *The Tlingit people – Haida* [online]. New York: Geneviève Richardson, © 2018 [vid. 14. května 2018, 11:45 CET]. Dostupné z: <https://thetlingitpeople.weebly.com/religion-and-traditions.html>
19 JONES, D., B. MOLYNEAUX. *Americká mytologie*. Vydání první. Dobřejovice: Rebo Productions

půvabnou vládkyní Lososů. Krkavec si však vzal bez svolení lososí páteř jako hřeben a ten se mu zamotal do vlasů. Od té doby jeho manželka dala všem lososům moc, aby byli těžce ulovitelní a nikdo je tak nemohl využívat. ⁽¹⁹⁾

Obr. 2.: Krkavec

3.2 Bobr

Bobr je symbol americké tradice, má schopnost učit lidi být produktivní a vytrvalí ve všech směrech. Nikdy neukončí svou práci, dokud nemá hotovo. Příběh o Bobrovi se odehrává u potoka, kde se lovec rozhodl postavit dům pro sebe i svou ženu. Lovec postavil dům a na několik měsíců šel lovit do lesů. Zatímco byl pryč, si žena vybuodovala v potoce přehradu. Nakonec přehrada vytvořila jezero, kde mohla plavat celý den. Také si postavila pokoj přímo na jezeře, aby se nemusela vracet domů, když její muž byl na cestách. Po roce se lovec vrátil domů a nemohl nikde svou ženu najít. Šel podél potoka až k vybudovanému jezeru, z něhož se vynořila postava v podobě Bobra a promluvila ke svému muži, ať není smutný, že konečně našla svůj domov ve vodě.⁽²⁰⁾

CZ, 2002. ISBN 80-7234-177-4, str. 19.

(19) JONES, D., B. MOLYNEAUX. *Americká mytologie*. Vydání první. Dobřejojvice: Rebo Productions CZ, 2002. ISBN 80-7234-177-4, str. 19.

(20) *Spirit Of The West Coast Native Art Gallery – The Beaver Symbol* [online]. Courtenay: Spirits of the West Coast Art Gallery Inc, © 2005-2018 [vid. 13. května 2018, 13:30 CET]. Dostupné z: <https://spiritsofthewestcoast.com/collections/the-beaver-symbol>

Obr. 3.: *Bobr*

3.3 Orel

Haidský symbol Orla je známý pod názvem “The master of skies” v překladu velitel oblohy. Obyvatelé věřili, že Orel má nejbližší vztah se stvořitelem, poněvadž stoupá do výšin a může tak cestovat mezi fyzickým světem i světem duchovním. Může také posílat zprávy a modlitby ze země přímo ke stvořiteli. Pokud byl Orel spatřen přímo nad obřadním setkáním, bylo to znamením, že modlitba byla přijata. Jelikož jsou Orli považováni za duchovní tvory, byl jejich lov a zabíjení nelegální. Legenda vypráví o člověku, který pozřel kus Orlího masa a proměnil se v monstrum. Také peří Orla bylo dovoleno nosit pouze lidem, kteří byli důležití pro klan, např. bojovníkům či lovcům. Peří symbolizuje cestu, jež si každý člověk musí projít sám.⁽²¹⁾

Obr. 4.: *Orel*

(21) *My Mondo Trading – Eagle* [online]. Vancouver: A Victoria BC Real Estate, © 2015-2018 [vid. 13. května 2018, 14:20 CET]. Dostupné z: <https://www.mymondotrading.com/native-meanings-symbology-myths-legends>

3.4 Žába

Žába symbolizuje bohatství a hojnost, proto si Haidové vkládají mince do peněženek vyrobených z žabí kůže, aby se jim mince neztratily. Také často vyřezávají žabí podobu na římsy jejich domu a věří, že zabraňuje pádu sloupů, domů a jejich konstrukce. V jedné legendě se vypráví, že Žáby žily na ostrovech Haida Gwaii. Žabí náčelník se při běhu v lese střetl s medvědem, který se ho snažil zamáčknot svými velkými tlapami. Žába však svým skokem dokázala uniknout zpět do vesnice. Strach z toho ohromného tvora přiměl všechny Žáby opustit ostrov.

Obr. 5.: Žába

Další příběh se odehrává ve vesnici, která hladověla, protože nikdo nedokázal nic ulovit. Odvážný bojovník se šel pokusit nějaké jídlo sehnat. Po cestě lesem se setkal s ptákem, který mu chtěl pomoci, a proto ho přivedl k Žábě. Žába mu darovala svou kůži. Pomocí Žabí kůže válečník dokázal ulovit dostatek jídla pro celou vesnici.⁽²²⁾

3.5 Vlk

Haidové měli velký respekt vůči vlkům. Vlk byl vždy respektován jako zvíře, které má velké rodinné vazby. Po celý svůj život chrání své potomstvo, dokud nejsou

(22) *Spirit Of The West Coast Native Art Gallery – The Eagle Symbol* [online]. Courtenay: Spirits of the West Coast Art Gallery Inc, © 2005-2018 [vid. 13. května 2018, 13:30 CET]. Dostupné z: <https://spiritofthewestcoast.com/collections/the-eagle-symbol>

dostatečně staří, aby byli nezávislí. Vlk je často spojován s Kosátkou, která má stejné rodinné hodnoty. Lovci často vyřezávají a malují bleskové hady s hlavou Vlka na svých kánoích v přesvědčení, že lovecké schopnosti Vlků jim pomohou s rybolovem. I léčitelé využívají podobu vlka v jejich rituálech. Symbolizují věrnost, nezávislost a jsou schopni nabídnout podporu při nejnáročnějších léčebných obřadech. Kmeny věří, že Vlci mají schopnost přenášet duše lidí a přetělovat se například do zesnulých lovců. Považují Vlky za své předky a vzdávají jim úctu. Legenda vypráví o mladém cestovateli, který navštěvoval domy Vlků, kde se učil tradiční tance a písně. Když se vrátil domů, dozvěděl se, že byl pryč čtyři roky, i když si myslel, jak uběhly jen čtyři dny. Zjistil, že byl posednut duchy Vlků. ⁽²³⁾

Obr. 6.: Vlk

3.6 Hromový pták

„Bouřňák (hromový pták), obrovský pták, je často označován za původce hromu a blesku a pro řadu indiánů je mocným duchem, budícím respekt.“²⁰ Vypráví se bájný příběh o dvou mužích, kteří se rozhodli přijít na to, odkud vlastně pochází hrom. Vyšplhali na tu nejvyšší horu severu, kde objevili chodbu v podobě jeskyně. Jednomu se podařilo do vchodu vejít, ale druhý muž zemřel, když se hora uzavřela. Ten, který přežil se náhle ocitl ve velké, obydlené vesnici, kde se v tu chvíli hrála

(23) *Spirit Of The West Coast Native Art Gallery – The wolf Symbol* [online]. Courtenay: Spirits of the West Coast Art Gallery Inc, © 2005-2018 [vid. 13. května 2018, 13:50 CET]. Dostupné z: <https://spiritsofthewestcoast.com/collections/the-wolf-symbol>

20 JONES, D., B. MOLYNEAUX. *Americká mytologie*. Vydání první. Dobřeovovice: Rebo Productions CZ, 2002. ISBN 80-7234-177-4, str. 19.

míčová hra. „Přihlížel zápasu, potom hra skončila a hráčům narostla křídla a odletěli jižním směrem. Byli to Bouřňáci.“²¹ Když se muž procházel vesnicí, ptal se starců, odkud tedy pramení hrom. „Starci jej vložili do velkého hmoždíře a stloukali ho tak dlouho, až byl dost měkký na uhnětení nového těla, Bouřňáka.“²² Díky svým získaným schopnostem se stal ochráncem kmenů.

Obr. 7.: Hromový pták

3.7 Sova

Sova je symbolem moudrosti, kouzla a prorocství. Je považována za posla a léčitelé vyzývají sovu k nahlédnutí do pravdy, za účelem hledání špatného úmyslu. Některé kmeny věřily, že její zvuk byl znamením k otevření duchovního světa. Vypráví se bájná povídka o dětech, jenž jsou v noci uzamčené v pokoji. Bylo jim přikázáno, aby příliš neplakaly, jinak si je odnese Sova. Na severozápadním pobřeží věří, že Sova přenáší varovné vzkazy ze záhrobí. V některých kmenech se domnívají, že Sovy byly vyhnány do noční divočiny za trest, protože byly líné a otravné. Proto je lze zahlédnout jen v nočních hodinách. ⁽²⁴⁾

21 JONES, D., B. MOLYNEAUX. *Americká mytologie*. Vydání první. Dobřejobice: Rebo Productions CZ, 2002. ISBN 80-7234-177-4, str. 19.

22 JONES, D., B. MOLYNEAUX. *Americká mytologie*. Vydání první. Dobřejobice: Rebo Productions CZ, 2002. ISBN 80-7234-177-4, str. 19.

(24) *Spirit Of The West Coast Native Art Gallery – The Owl Symbol* [online]. Courtenay: Spirits of the West Coast Art Gallery Inc, © 2005-2018 [vid. 13. května 2018, 14:30 CET]. Dostupné z: <https://spiritofthewestcoast.com/collections/the-owl-symbol>

Obr. 8.: Sova

3.8 Havran

Havran symbolizuje změnu života a jeho stvoření. Ukazuje neznámé, např. fakt, že jeden člověk vidí svět jiným způsobem než druhý. Tím způsobem dává najevo pravdu a ví, že co oko vidí, není vždy skutečnost. Je známý jako „strážce tajemství“, pomáhá odhalit pravdu o tajemstvích, jenž pomohou k dobrým vztahům a učí tak žít dobrý život. Národy Pacifického pobřeží on něm říkají, že je Bůh. Věří, že Havran ukrývá zprávy od Tvůrce pod svá křídla. Jedním z nejznámějších příběhů o Havranovi je, že ukradl Světlo a transformoval ho ve Slunce, Měsíc a Hvězdy. Vypráví se o něm, jak se převtělil do malého dítěte, aby zjistil, kde je Světlo skryté a pak ho tak mohl ukrást. Světlo se nacházelo u náčelníka v zamčeném domě, ve velkém ohništi. Poté co se mu povedlo ukrást Světlo, utekl skrze kouřovou díru domu. Položil Slunce, Měsíc a Hvězdy na oblohu, aby si tu krásu mohly užít všechny bytosti světa. Původně měl Havran bílé peří, ale jak prolétl kouřovým otvorem, jeho peří zčernalo a zůstalo černé doposud.⁽²⁵⁾

Další legenda je o ukradeném Slunci, která se vypráví o malém dítěti. Dítě zjistilo, že jeden starý muž ukrývá Slunce v krabici. Tak si získalo jeho náklonnost a požádalo o tu největší krabici v domě. Několikrát bylo dítě odmítnuto, ale po nepřičetném pláči mu přeci jen muž krabici dal. Báł se totiž, že by dítě mohlo od něho

(25) *My Mondo Trading – Raven* [online]. Vancouver: A Victoria BC Real Estate, © 2015-2018 [vid. 13. května 2018, 15:25 CET]. Dostupné z: <https://www.mymondotrading.com/native-meanings-symbology-myths-legends>

odejít a už by byl navždy sám. Trvalo mnoho dní, než se dítě dokázalo dostat přes všechny krabice, které se skrývaly v té jedné velké. Když už se blížilo na dno ke Slunci, celá místnost zářila. Dítě poprosilo starého muže, kterého už považovalo za svého dědu, aby odkryl poslední část krabice. Světlo Slunce prošlo malým tělem dítěte, a ten se z náhlého záblesku proměnil v Havrana. Dědovi ukradl Slunce a prolétl kouřovým otvorem domu do temnoty světa.⁽²⁶⁾

Obr. 9.: Havran

3.9 Losos

Kmeny z Pacifiku věřili, že Lososi jsou nesmrtelní lidé s věčným životem, kteří žijí hluboko pod oceánem v malých vesničkách. Na jaře se při rituálech nabízí lososí maso lidem jako potrava. Po konzumaci Lososa položí celou rybí kostru zpět do vody, kde duchové vstanou z mrtvých a změní se zpět na Lososa. Tak vznikne nový cyklus života. Když se v kmenu narodí dvojčata, mají právo uctít Lososy lososím tancem. Narození dvojčat bylo posvátným darem udělený matce a věřilo se, že děti pocházejí od Lososových lidí.

Haidové vypráví o tom, jak Havran ukradl Lososy. Havran se proměnil v malé dítě, aby zjistil, kde se skrývají Lososy. Nakonec vypátral, že se nacházejí v skrytém proudu řeky směřující do jezera, jež hlídají Bobři. V noci Havran přetočil potok a jezero a sestrojil z nich létající koberec. Letěl po Západním Pacifiku až na ostrovy

(26) *Spirit Of The West Coast Native Art Gallery – The Raven Symbol* [online]. Courtenay: Spirits of the West Coast Art Gallery Inc, © 2005-2018 [vid. 13. května 2018, 14:40 CET]. Dostupné z: <https://spiritofthewestcoast.com/collections/the-raven-symbol>

Haida Gwaii. Koberec z řeky a jezera byl tak těžký, že mohl letět jen na krátkou vzdálenost. Občas musel zastavit, aby si mohl odpočinout. Ale pokaždé, když zastavil tak unikl nějaký Losos a voda. To mělo na svědomí vznik velkých jezer a řek po celé Zemi zaplněné Lososy.⁽²⁷⁾

Obr. 10.: Losos

3.10 Kosatka

Kosatka ochraňuje ty, kteří cestují, a pomáhá jim vrátit se zpět domů. Stejně jako Vlci pečují o každé své dítě a opatrují všechny členy rodiny. Kosatka je známá jako „Pán oceánu“. Je považována za opatrovníka oceánu. Haidové věří, že Kosatky jsou úzce příbuzné s lidmi. Když se člověk začne topit, tak ho Kosatka zabije, aby ho zbavila utrpení a pomalé smrti. Zavede ho do své podmořské vesnice, kde ho promění v Kosatku. Někteří si myslí, že je bude Kosatka záměrně shazovat z kánoí, aby se jejich duše přiblížila k svým milovaným. Pokud je Kosatka zahlédnuta u břehu moře, tak se lidé domnívají, že se snaží zemřelá duše komunikovat se svými blízkým.

Legenda vypráví o mladém muži, který byl na ostrově opuštěn svými švagry, kteří žárlili nad jeho schopností být výtečným lovcem. Muž byl zachráněn Lachtanem a společně šli do nejbližší vesnice, kde se muž pokoušel uzdravit náčelníka Lachtanů. Jako vděčnost za svou záchranu života mu náčelník daroval nadpřirozené síly. Ty mu umožnily vyřezat osm dřevěných válečnicků. Dřevěné figurky umístil do moře, kde ožily a staly se z nich Kosatky. Ty pluly zabít mužovi švagry. Jako vděčnost

(27) *My Mondo Trading – Salmon* [online]. Vancouver: A Victoria BC Real Estate, © 2015-2018 [vid. 13. května 2018, 15:35 CET]. Dostupné z: <https://www.mymondotrading.com/native-meanings-symbology-myths-legends>

Kosatkám nechal muž postavit dům a pojmenoval ho na „Killer Whale House“ (Dům zabíjáčkých kosatek).⁽²⁸⁾

Obr. 11.: Kosatka

3.11 Medvěd

Medvěd je symbolem moci a ochrany zvířecí říše. V kultuře Haidů je Medvěd považován za posvátné zvíře a projevují mu úctu během obřadů. Je také známý svými lidskými vlastnostmi. Legenda říká, že se dcera náčelníka zamilovala do Medvěda, který byl synem velkého Medvědího duchovního vůdce. Narodila se jim dvojčata, a to vybudovalo jedinečný vztah mezi Medvědy a lidmi. Příběh o Medvědovi, který měl bílý obličej, byl dříve živou bytostí. Jako člověk byl úspěšným a sebevědomým lovcem, který až příliš lovil a zabíjel z radosti a neměl žádný soucit. Za své činy musel nést zodpovědnost a tak byl zaklet do Medvědí podoby s bílým obličejem a tlapami. Dodnes chrání lesy a každého lovce, který využívá svou sílu lovu, tak ho roztrhá na kusy. Medvědí obřady se konají zpravidla ve stanech. Ty jsou významné především pro lovce, kteří se vydají do dalekých lesů lovit medvědy. „*Lovec, vždy dbalý nezbytné úcty k duchu medvěda, ukrojí kus masa z medvědího srdce a hodí ho do ohně jako prosbu k Memekwesiwowi za více medvědů.*“²³ Následně je duch obětovaného Medvěda vypuštěn zpět do lesa. Jeho duch by se měl v rámci rituálu vrátit do své podoby zvířete a lovcům by jej měli opětovně zabít.⁽²⁹⁾

(28) *My Mondo Trading – Whale* [online]. Vancouver: A Victoria BC Real Estate, © 2015-2018 [vid. 13. května 2018, 15:35 CET]. Dostupné z: <https://www.mymondotrading.com/native-meanings-symbology-myths-legends>

23 JONES, D., B. MOLYNEAUX. *Americká mytologie*. Vydání první. Dobřejiovice: Rebo Productions CZ, 2002. ISBN 80-7234-177-4, str. 48.

(29) JONES, D., B. MOLYNEAUX. *Americká mytologie*. Vydání první. Dobřejiovice: Rebo

Obr. 12.: Medvěd

3.12 Alka

Alka je osamělý pták divočiny, který symbolizuje klid a probuzení starých nadějí, přání a snů. Legenda říká, že vidět Alku je symbolem splněného snu nebo získání odpovědi na různé otázky. Je respektována pro svou loajalitu a rodinné ochranné vlastnosti. Alka je známá svým jedinečným a často pronikavým hlasem. Severozápadní národy tradičně vnímají slova, hlas a píseň jako nosiče moci a magie. Je také spojována se symbolem bohatství a těžby mědi, při níž lidem napomáhá nacházet měď v přírodě, která se nevíce vyskytuje u břehů jezer či pobřeží moře.

Obr. 13.: Alka

O Alce se říká, že ji těší děsit lidi, kteří se nacházejí poblíž vody nebo při plavbě v kánoi za mlhavého počasí. V letech velké povodně, která zaplavila většinu území ostrovů, Alka přeletěla s větvičkou v zobáku přes vodu. Tak lidu přinášela dobré zprávy a naději, že voda ustupuje.⁽³⁰⁾

3.13 Mýval

Mýval je symbolem ponaučení o důležitosti každé situace. Zůstává vždy klidný a hledá řešení, nevzdává se. Ti, kteří mají Mývala zobrazeného na svém totemu, jsou řešitelé problémů a hledají vždy jen pravdu. Mýval zůstává klidný, i když je pod tlakem a s touto vlastností dokáže i nemožné. Mýval je velmi zvědavý a zajímá se o vše kolem sebe. Zároveň si dává pozor, napřed si zmapuje území, dříve než někam vycestuje. Nejzachovalejším fyzickým rysem je jeho maskování. Mýval je duchovní zvíře, které se transformuje do někoho jiného. Ví, že nikdo není takovým, jakým se na prvý pohled zdá. Kmeny Pacifiku věří v ducha Mývala, že jim v životě pomáhá přeměnit např. duši zloděje na duši neposkvrněnou. Umění maskovat se již existovalo po mnoho let, maska je nejvíce využívána pro oslavy, obřady či magické rituály. Člověk s maskou se tak může přeměnit, na koho chce a být kým chce.⁽³²⁾

Obr. 14.: Mýval

(30) *First Nations Museum – The Loon* [online]. Whistler: First Nations Museum, © 2016 [vid. 15. května 2018, 10:20 CET]. Dostupné z: <https://shop.slcc.ca/learn/the-loon/>

(32) *My Mondo Trading – Raccorn* [online]. Vancouver: A Victoria BC Real Estate, © 2015-2018 [vid. 13. května 2018, 17:35 CET]. Dostupné z: <https://www.mymondotrading.com/native-meanings-symbology-myths-legends>

4 Počátky v tetování

V této kapitole popisují původ tetování a charakterizují několik tradičních kmenů, kteří se tetováním zabývali nebo stále zabývají. Kde si po tisíce lety lidé „značkovali“ svá těla. Vytetované motivy sloužily jako znaky náboženské víry, nebo to byly jen ozdoby těla pod symbolem lásky, přátelství či osobního působení. Je pravděpodobné, že hlavním důvodem zániku tradičního tetování byla migrace, kdy domorodé kmeny byly obleženi Evropskými přistěhovalci, kteří transponovali svou křesťanskou vírou mezi ně. Tím zanikaly jejich běžné rituály a tradice. Proto nelze najít více archeologických materiálů, které by svědčily o aplikaci tetování. Důvodem proč se zde zmiňují o tetování je že, tuto techniku využívám ve své praktické dovednosti, kde ručně tetuji koženou obuv.

Etymologický původ slova „tetování“ je odvozeninou ze dvou polynéských slov „ta“, což v překladu znamená „něčím zasáhnout“ a druhé je konec slova „tatau“, jehož významem je „označit něco“. Tetování bylo vytvářeno narušením povrchu kůže (např. vpichem) a následným zanášením pigmentu do narušeného povrchu kůže. Využití tetování je různorodé, stejně jako lidé, kteří ji nosí. První náznak tetování byl pravděpodobně vytvořen neúmyslně. Například někdo měl lehkou odřeninu nebo se řízl, a do rány se mu dostal popel či saze. Jakmile se rána uzdravila, uvědomil si, že se pokožka nad popelem uzdravila a značka od popelu se stala trvalým doplňkem.⁽³⁴⁾

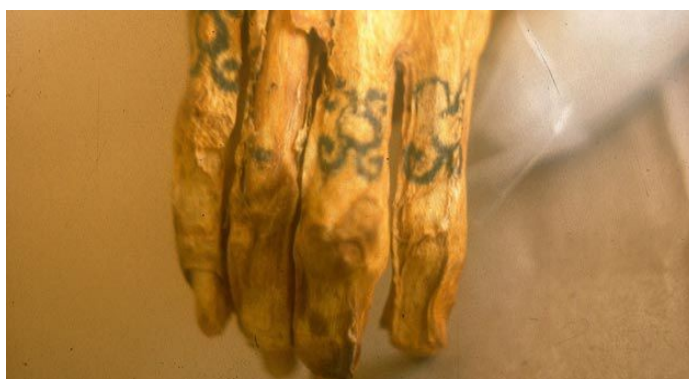
Jediným zdrojem informací o použití tetování jsou archeologické nálezy. Je možné, že tetování existovalo v Evropě před více jak 12 000 lety. Ve Francii byly objeveny černé a červené pigmenty spolu s kamennými nástroji. V roce 1867 se našly nástroje v jeskyních Portugalska a ve Skandinávii. Tvarově a velikostně se podobaly nástrojům, které se dříve používaly k tetování. Dalším zdrojem je obraz, kde jsou namalováni domorodí lidé, kteří jsou zdobené pravděpodobně tetováním. Na obou stranách nosu mají čtyři vodorovné linky. Obraz byl nalezen na pravěkých kamenných pilířích ve francouzském Aveyronu. Další stopy se objevily na pohřebišti u povodí řeky Dunaje. Ale s ohledem na složitost motivu je mnohem

(34) *Tatto Concierge – Tattoo* [online]. New York: Worlds First Body, © 2009 [vid. 16. května 2018, 14:09 CET]. Dostupné z: <https://www.tattooconcierge.com/the-guide/history-of-tattooing/>

pravděpodobnější, že představují spíše malování na tělo.⁽³⁵⁾

4.1 Egyptské tetování

Skutečné tělesné pozůstatky tetování se nacházejí v Egyptě. Archeologové našli mumifikovanou schránku ženy kněžny Amunet, která se datuje přibližně od roku 2 160 př.nl. Na těle mumie bylo zobrazeno několik teček a řádků, které připomínaly abstraktní geometrické tvary. Předpokládá se, že byly spjaty s rituálním obřadem. Původní význam těchto tvarů se nedá nikde dohledat, kvůli nevědomosti nové generace a jejich vlastních tradic. Není jasné, zda vyšší společenské postavení a tetování nebyly považovány spíše u nižších společenských tříd. Obvykle však ti „bohatí“ si mohli dovolit kvalitnější a rozsáhlejší tetování. Ve starověkých kulturách, jako je Řecko a Řím bylo tetování nošeno jako symbol kultury. Tetování taky mohlo znázorňovat znak určitého typu povolání, jako je např. tanečnice, nevěstka či také mohlo symbolizovat otroctví. I v dnešní době je starodávné tetování přisuzováno spíše k nižší společnosti. Ačkoliv spekulace o egyptském tetování žen mohou být nejasné, mají však řadu důkazů o jejich existenci. V roce 1891 byly odkryty dvě starověké mumie žen. Jejich geometrické tetování bylo uspořádáno do teček a pomlček. Vzory jsou vytetované na liniích paží, stehnech a dolní části břicha, které mohou symbolizovat plodnost.⁽³⁶⁾

Obr. 15.: Mumie kněžny Amunet

(35) *Tatto Concierge – Tattoo* [online]. New York: Worlds First Body, © 2009 [vid. 16. května 2018, 14:09 CET]. Dostupné z: <https://www.tattooconcierge.com/the-guide/history-of-tattooing/>

(36) RYCHLÍK, Martin. *Dějiny tetování*. Vydání první. Praha: Mladá fronta a.s., 2014. ISBN 978-80-204-3286-5, str. 36-40.

4.2 Africké tetování

Tetování v Africe je obtížnější z důvodu tmavé pleti Afričanů. Vyvinuli proto novou techniku zvanou skarifikace, kdy pomocí nože či ostrého předmětu provedli řez na kůži, do které nasypali speciální tmavý písek nebo popel. Společnost považovala tuto techniku tetování za jedinečnou, i když byla zařazena do zranění těla, ale pro ně to symbolizovalo něco, jako dar od Boha. Zatímco současné tetování zahrnuje propíchnutí kůže a vložení pigmentu. Skarifikace je přesněji řečeno řezání do pokožky či vytvoření ran. Tato technika zahrnuje dva kroky. Jedna z nich je propíchnutí kůže a následné tření popelem do rány. Druhý krok je prováděn vypalováním pomocí ohně, kdy se jizva zvyšuje. Rány se pravidelně otevírají a vkládají se do nich kamínky či perly. Každý kmen měl svůj individuální styl. Základním účelem skarifikace byla tradice zdobení těla po estetické stránce ale i spirituální. Každý kmen měl speciální zobrazení symbolů. To jim pomáhalo rozpoznat lidi ze své skupiny a také ty, kteří patří do jiného kmenu.⁽³⁷⁾

Obr. 16.: Skarifikace

(37) RYCHLÍK, Martin. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*. Vydání první. Praha: Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-780-6, str. 191-192.

4.3 Marshallské tetování

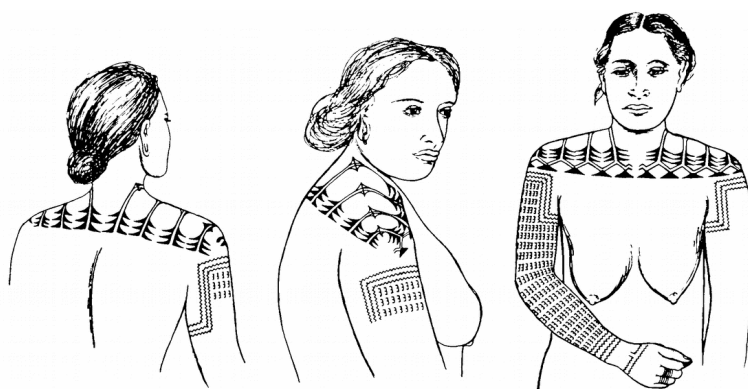
Tetování pro domorodé kmeny Pacifiku bylo symbolem určitého společenského postavení. Považovali ho za krásu a ozdobou těla. „*Pro domorodé obyvatele Pacifických ostrovů doby před kolonizací bylo tetování, ač bolestivý akt, pro obě pohlaví symbolem plné sounáležitosti se společností.*“²⁴ Také věří, že tetování jim dodává duchovní a životní sílu. Geometrické vzory, byly často v průběhu let přidávány a obnovovány, až pokryly celé tělo, což opticky vypadalo jako by na sobě měli oděv. Symboly jsou odvozeny od prostředí, kde se kmeny vyskytují, tudíž se nejčastěji inspirovali mořem nebo faunou a flórou kolem pobřeží. „*Mnoho motivů jsou abstraktní formy, popř. Mají svůj původ v určitých druzích mořských ryb; některé zobrazují části kánoí nebo jejich pohyb při plavbě.*“²⁵ Barevný pigment také hledali v mořském prostředí, který se ukrýval v peří Rybáka černého či v bodlinách mořských ježků. Bylo mnoho motivů, ze kterých vycházeli např. žraloci, krunýře želv, mořské plody – mušle, korýše. Tyto ornamenty propojovali i s přírodními vzory kupříkladu rákosy, viz obr. 17. Každý motiv má svůj význam, která souvisí s povahou nositele. „*Tatěři*“ věděli jak tyto motivy vzájemně kombinovat, aby utvořili výjimečné, smysluplné umělecké dílo pro každou osobu. Vzor daného motivu nebyl realisticky napodoben, byla to abstraktní výtvar. Skládal se různých geometrických tvarů, linek, klikatých čar, teček či skvrn. Například šestiúhelníky značili krunýř želvy, klikaté čáry, mohli symbolizovat mraky.⁽³⁸⁾ „*Jelikož domorodá společnost na Marshallových ostrovech byla rozdělena do klanů (bwij), je možné, že některé z mužských a ženských motivů mohly vyjadřovat specifikum klanu; takže tetování mohlo sloužit k identifikaci mezi klany i jako výsostní znak ostrovana.*“²⁶

24 SPENNEMANN, Dirk HR. *Tetování na Marshallových ostrovech*. Vydání první. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2007. ISBN 978-80-903957-0-1, str. 2.

25 SPENNEMANN, Dirk HR. *Tetování na Marshallových ostrovech*. Vydání první. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2007. ISBN 978-80-903957-0-1, str. 25.

(38) SPENNEMANN, Dirk HR. *Tetování na Marshallových ostrovech*. Vydání první. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2007. ISBN 978-80-903957-0-1, str. 25-31.

26 SPENNEMANN, Dirk HR. *Tetování na Marshallových ostrovech*. Vydání první. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2007. ISBN 978-80-903957-0-1, str. 44.

Obr. 17.: Nákres tetování

K tetování bylo potřeba několik náradí teslice, palička a miska. Teslice byla sestrojena nejčastěji z klacku, na konci byly v řadách připevněné zuby žraloka či kosti, které měli připomínat dnešní jehlu. Palička sloužila k přítlaku teslice do kůže. Dalo by se říci, že paličkou „přitloukali“ pigment do pokožky, aby se dostali hlouběji pod kůži. Pigment se skládal z různých směsí rostlinného materiálu, kokosových vláken či popelu. „Říká se, že barva papouščí ryby (*Scarus spp.*) se velmi podobá tomuto čerstvě nanášenému tetovacímu pigmentu.“²⁷ Tato technika se prováděla ve speciálně přizpůsobených tetovacích domech. Jiné domy toho nebyly hodny na základě spirituality. Tetovací domy měly dvě patra. V horní části se skladovalo náčiní a v přízemí probíhaly tetovací obřady. „Týden nebo osm dní před tetovací ceremonií začínaly přípravy.“²⁸ Kmeny přinášeli oběti v podobě zvířat, která byla odevzdána bohům. V rámci procesu tetování, ženy zpívaly kulturní písně, avšak nesměly vstoupit do tetovacího domu. „Aby přihlízející mužové neviděli do tváře stažené bolesti a agónií tetovaného, byla jeho tvář přikryta malou rohoží (*bunnenimij*), zvláště utkanou pro tuto příležitost.“²⁹ Po ukončení taterské práce byla uspořádána hostina. Kompletní tetování všech částí těla trvala přibližně měsíc.⁽³⁹⁾ Tetování a jejich umístění na těle byly určeny dle genealogie a jejich postavení uvnitř společnosti.

27 SPENNEMANN, Dirk HR. *Tetování na Marshallových ostrovech*. Vydání první. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2007. ISBN 978-80-903957-0-1, str. 93.

28 SPENNEMANN, Dirk HR. *Tetování na Marshallových ostrovech*. Vydání první. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2007. ISBN 978-80-903957-0-1, str. 100.

29 SPENNEMANN, Dirk HR. *Tetování na Marshallových ostrovech*. Vydání první. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2007. ISBN 978-80-903957-0-1, str. 104.

(39) SPENNEMANN, Dirk HR. *Tetování na Marshallových ostrovech*. Vydání první. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2007. ISBN 978-80-903957-0-1, str. 92-105.

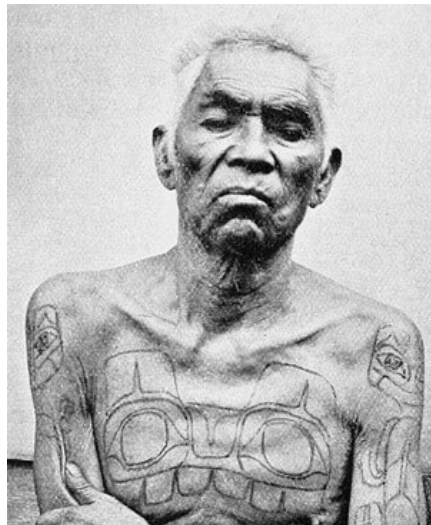
Ti co na sobě neměli žádné tetování, byli považováni za lidi s nižší, sociálním postavením. Obecně platí, že ženy nebyly tak silně tetované jako muži. Na ženském těle se pigment nacházel pouze na ruku, nohou, uší a rtů.

4.4 Haidské tetování

Pro Haidy nebylo tetování jen ozdobou těla, jeho jednotlivci tak vyjadřovali svou účast ve společenském kruhu. V tomto smyslu propojovaly duchovní svět se sebou samotným, kde využívali kulturní znaky či mýtického strážce klanu v podobě zvířete. Designy používané pro tetování byly obvykle získávány dědičně a motiv závisel na jejich původu. Motivy tetování se lišily dle kmenové skupiny (Orli a Havrani). Každý z nich nahlíží na tetování jiným způsobem. Například Havrani využívali tetování i na obličejovou část. Tetování je tradičně spojeno s potlachem (slavnost), při kterém se přerozdělovalo bohatství. Je to událost bohatá zpěvem, tancem a různých rituálů. Rovněž bylo běžné, aby rodiče nechali potetovat své narozené dítě, kde mu na zápěstí vytetovali menší znak klanu.

Ti, kteří se chtěli také nechat potetovat v rámci rituálu, museli stát v řadě a klan vybíral jednotlivce, kteří budou mít tu čest. Pro techniku tetování byly použity ostré trny nebo rybí kosti. Poté co se stala měď snadněji dostupná, tak nástroje vyráběli z kovu. Tetovací předmět měl tři jehlové bodce, které byly připevněny k rukojeti. Rukojeť byla zhotovena ze slonovinové kosti či dřeva. Pigmenty, které zanechaly namodralý odstín na kůži. Byl získán z dřevěného uhlí. Černý pigment byl pořízen z magnetitu, střelného prachu, či indického inkoustu. Červený barvivo bylo vyrobené z hematinu nebo vermilionu. Barviva získávali převážně z nerostných minerálů. U mužů se tetování vyskytovalo v oblasti hrudi, ramenou a dolních končetin. Ženy se nechali tetovat hrudník, zápěstí, ramena, předloktí a stehna. ⁽⁴⁰⁾

(40) *Tatto Concierge – Haida Tattoo* [online]. New York: Worlds First Body, © 2009 [vid. 16. května 2018, 14:09 CET]. Dostupné z: <https://www.tattooconcierge.com/the-guide/history-of-tattooing/>

Obr. 18.: Tetování Haida

Haidské symboly jak v tetování, tak i v jejich umění se zaměřují především na spiritualitu zvířat, zmíněných v kapitole 3 Symboly v Haidské mytologii. Zvířata mají pro kulturu Haidů hluboký význam. Věří, že po smrti se do nich převtělí a nadále svůj život budou přežívat v podobě Vlka či Medvěda. Tyto spirituální symboly také aplikují pomocí tetovací techniky na koženou obuv.

5 Vývoj návrhů

V kapitole 3. Symboly v Haidské mytologii jsem se zabývala jednotlivými zoomorfními symboly, které byly pro kmen Haidů důležité v rámci duchovního světa a jejich rodiny. Každý klan měl svůj erb v podobě mýtického zvířete, což také určovalo jejich postavení ve společnosti. Mou prvotní myšlenkou byla inspirace těmito symboly a vytvořit tak erb mé vlastní rodiny. K tomuto tématu bakalářské práce jsem se dostala skrze krátkodobou cestu v provincii Ontario, přestože je Britská Kolumbie vzdálená tisíce kilometrů tak i zde se objevovaly mohutné totemové sloupy, které byly vztyčené zpravidla na pozemcích obytných domů, jenž symbolizovaly danou rodinu, jejich dosavadní historii a vzpomínky, což mě inspirovalo k mému hlavnímu tématu bakalářské práce.

Z počátku jsem vyhledávala, co daný symbol znamená a jak je charakterizován. Vytvářela jsem si studie, při kterých jsem rozebírala strukturu vybraných motivů. Prvky motivů tvoří převážně nepravidelné geometrické tvary, které jsou obvykle zaoblené. Některé tvary vytvářejí i značně ostrou křivku, kterou lze vidět u pohyblivých komponentů, jako jsou např. křídla, tvar peří či ploutví. Motiv se skládá z několika vrstev tvarů dodávajících hloubku, která je viditelná u ručně vyřezávaných objektů.

Obr. 19.: Studie

V další etapě vývoje návrhů jsem vytvářela vzory, které by se pravidelně opakovaly jako u raportu. Počáteční vize byla taková, že by vzorem byla pokrytá celá obuv. Na každém ze 3 kusů obuvi by se opakovaly minimálně 4 motivy s rodinným symbolickým významem. Zmapovala jsem si povrch obuvi a vytvořila šablony, abych přibližně odhadla velikost motivu. Návrhy jsem nejprve kreslila ručně a nadále jej upravovala v grafickém programu, kde jsem hledala různé varianty v repetici vzoru. Motivy jsem různě otáčela a překlápěla, aby vznikl vzor, který by odkazoval na umění a tvorbu domorodých kmenů.

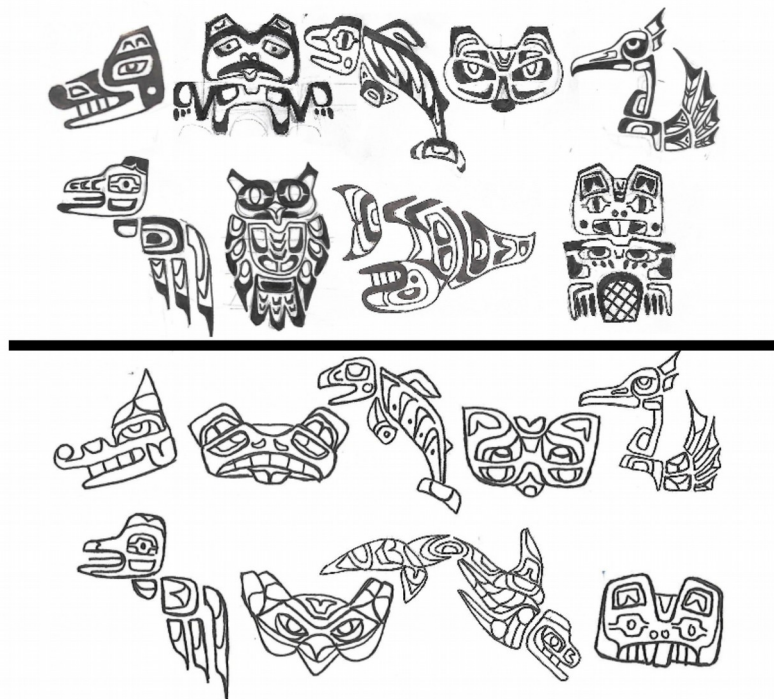

Obr. 20.: Vzor

Pochopila jsem, že tato technika opakování jednoho či více motivů působí příliš neosobně a není to ten pravý způsob, kterým bych chtěla prezentovat svou rodinu. Přemýšlela jsem o tom, jak více zachytit různorodost a příběh motivu a zaměřit se tak na samotné symboly. Řídila jsem třemi otázkami. 1. Pro koho jsou symboly určené? 2. Jak pomocí Haida symbolů prezentovat mou rodinu? 3. Jak přizpůsobit motiv k technice tetování? Tyto otázky by mi měli pomoci k utvoření návrhu, který by korespondoval s tímto tématem a zároveň tak podpořil rodinný příběh. V první řadě jsem věděla, že realizuji objekt. Objekt se skládá ze tří částí, kde hlavním prvkem je kožená obuv. Každá obuv symbolizuje někoho jiného, záleží, komu obuv dříve patřila a jak ho charakterizuje. Rozhodla jsem se tedy vylíčit příběh mé matky, otce a dítěte (mě) a hledat symboly, které je nejvíce popisují. Dle charakteristiky symbolů v Haidské mytologii jsem si zvolila pocitově motivy k

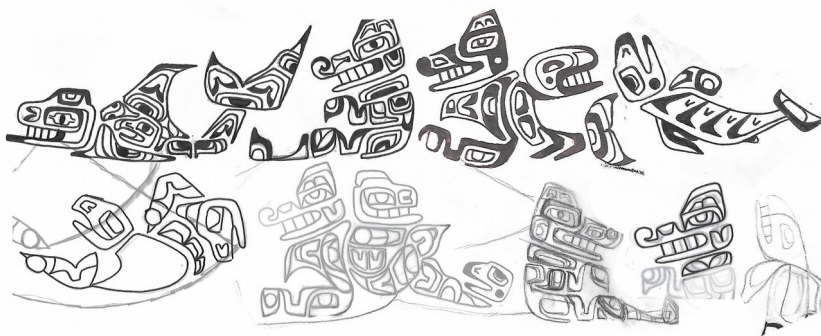
prezentaci dané rodiny. Matku nejlépe vystihuje Kosatka, Losos a Vlk. Jsou to symboly, které charakterizují vytrvalost, odhodlání či rodinné hodnoty. Pro otce jsem zvolila symboly takové, jenž symbolizují moudrost, silnou vůli a nezávislost, jako je Sova, Bobr a Medvěd. U dítěte jsem prezentovala sebe samou. Ztotožnila jsem se s třemi spirituálními zvířaty, které mě nejvíce vystihují, jako je Havran, Alka a Mýval. Myslím, že tímto směrem bych se mohla nadále přiblížit ke konečnému výsledku. Tyto motivy více charakterizují v následující kapitole 6. Rodina. Ohledně přizpůsobení motivu technice tetování, jedná se o úpravu motivu tak, aby byl co nejlépe proveditelný. Navržený motiv zjednoduším na linky. Nebudu řešit plochy a barevné kontrasty, budu tetovat pouze v černých linkách, obdobné těm, které byly tetované na tělech domorodých indiánů.

Na obrázku č. 21, 22 jsem navrhla mnou vybraná mytologická zvířata. Motivы jsem stylizovala a postupně je přetvořila na jednodušší verzi, aby se daly lépe vytetovat s ohledem na tuhost kůže obuvi. Obrázek č. 22 jasně definuje, kam se má práce bude odvíjet. Tyto motivы následně více vystylizují a doplním k nim prvky, jako jsou např. křídla, končetiny či trup. Budu hledat jejich vzájemné propojení a tím utvářet můj rodinný příběh.

Obr. 22.: Vlk, Medvěd, Losos, Mýval, Alka, Havran, Sova, Kosatka, Bobr
 Obr. 21.: Stylizace hlavních motivů

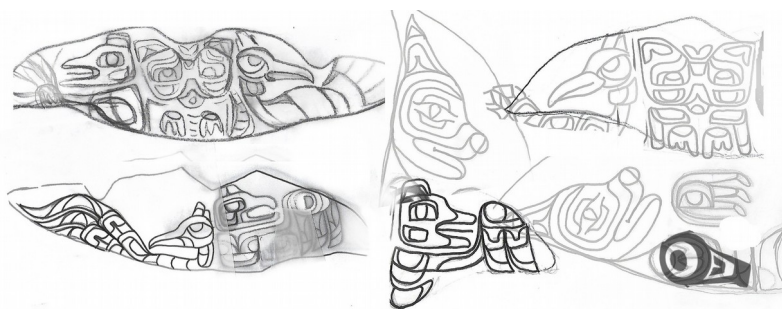
Motivy matky, otce a dítěte, viz obr č. 23,24,25 jsou nadále více formulované. Přes pauzovací papír jsem vytvořila několik variant způsobu zobrazení motivu. Hledala jsem tak další možnosti, jak do obuvi zakomponovat myšlenku příběhu. Například jsem věděla, že v mytologii je často spojován motiv vlka a kosatky, jenž dohromady tvoří ochranný rodinný atribut. Takto jsem sjednocovala a propojovala více symbolů, než jsem docílila k aspirovanému výsledku. Hlavní motivy jsou postupně transformovány do tvarů, které korespondují s tvarem obuvi. Stále jsem se však snažila držet jednotlivého vzorce a řádu. Prvky, které lze nalézt u návrhu obuvi matky jsou viditelné i u návrhů otce a dítěte. Plochy jsou vystylizované ve vícerozvrstvích v podobě křivek a geometrických tvarů. Některé z nich jsou doplněné kružnicí, prvky tak působí prostorově. V originálních motivech Haidů je prostor zobrazen za pomoci barevného akcentu, jako je modrá, červená a žlutá plocha, které vytvářejí strukturu. Má struktura spočívá v černých obrysových linkách a v geometrických tvarech.

Obr. 23.: Transformace motivů Matky

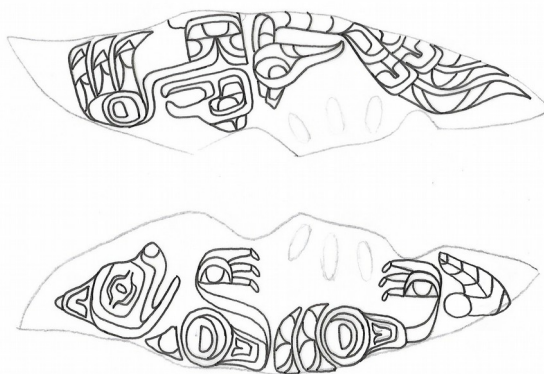
Obr. 24.: Transformace motivů Otce

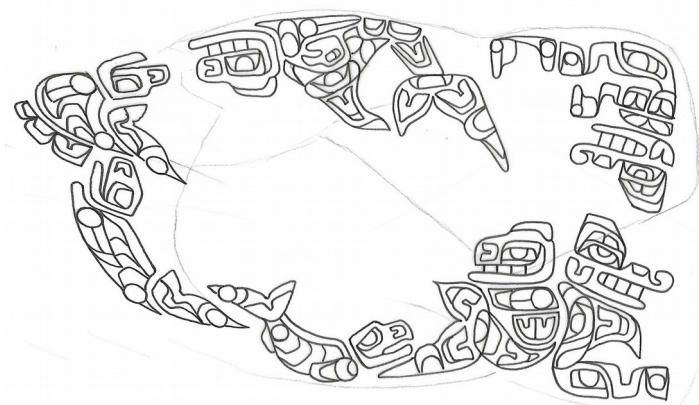
Obr. 25.: Transformace motivů Dítěte

Celková vizualizace motivů se odvíjí od tvaru obuvi. Vytvořila jsem si papírové šablony pro umístění motivů na obuv. Motivy jsem skládala a prolínala mezi sebou a vkládala je do načrtnutých šablon. Motivy jsem pomocí experimentu tvarovala do zcela jiných kombinací, než jsem dříve zamýšlela. V kompozici jsem se snažila docílit harmonie mezi atributy. Například u otcovi obuvi jsou viditelné dírky

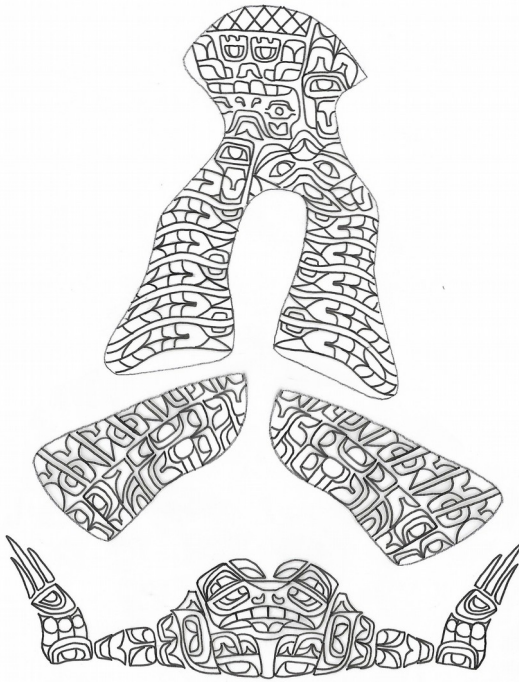
od tkaniček, které jsem zakomponovala do návrhu křídel. Řešila jsem také symetrii a asymetrii u opakování motivu. Záleželo na tom, jak obuv byla ušita a ohraničena švy. Pomocí mnoha variant vizualizací se mi nakonec povedlo svou představu dovršit k dokonalosti. Našla jsem v nich různé paralely mezi zvířetem, přírodou a člověkem. U obrázku č. 26,27,28. lze vidět vyváženost motivů a propojení v jak příběh kmenu Haida, tak i mé rodiny. Našla jsem vhodný způsob originálního zpracování, kterým jsem chtěla prezentovat svou vizi, i když moje prvotní myšlenka směřovala k repetici jednoho či více vzorů. V následující kapitole 6. Rodina se budu blíže zabývat charakteristikou a symboly související s mou rodinou.

Obr. 26.: Vizualizace motivů Dítěte

Obr. 27.: Vizualizace motivů Matky

Obr. 28.: Vizualizace motivù Otce

6 Rodina

V této kapitole se zabývám rodinnými vazbami. Na základě informací představených v kapitole 2 Charakteristika kmenů Pacifického pobřeží hledám kulturní rozdíly mezi rodinou domorodých obyvatel a rodinou moderní. Následně charakterizuji pomocí symbolů Haidské kultury svou matku, otce a dítě (sebe) a navazuji na předchozí kapitolu.

Způsob žití rodiny v indiánských rezervacích je založen hlavně na studiu jejich dětí, jenž sídlí ve větších městech a akceptují evropsko-americký způsob života, viz. kapitola 2 Charakteristika kmenů Pacifického pobřeží. Nemají problém s chudobou, alkoholismem a nechybí jim ambice. V dnešní době jsou indiáni šťastní a úspěšní ve městech, ale přesto jim chybí jejich kultura, která představuje jejich původ a identitu. Domnívám se, že tak mizí jejich kmenové rodinné vazby a vytrácí se tak společenské zvyky samotné kultury pro další generace. Většinou jsou to ženy indiánských kmenů, kdo má problémy s vyvážením svého rodinného života se životem profesním. Muži mají své určité postavení ve společnosti, nemají až tak velký zájem o rodinné hodnoty. Vzhledem k tomu, že jsou kmeny izolovány od společnosti žijící ve městech, tak se nyní izolují i v rámci svého rodinného kruhu, jehož členové mezi sebou nedokáží komunikovat. V dnešních rodinách je to podobné. Rodinné vztahy nemohou fungovat bez komunikace. Myslím, že všechny vztahy ať už manželské či přátelské závisí na komunikaci osob. V dnešní době by se Rodina dala definovat za pomoci manželského sňatku a následného narození dítěte, kde by symbol rodinných hodnot tvořil celek. V indiánských kmenech rodina fungovala na základě kmenových klanů, který tvořila celá generace. Každý klan měl svůj erb v podobě mýtického zvířete. Rodina vždy zastupovala bezpečnost a lásku. Její role je považována za zásadní pro utváření rodinných vazeb. Pro domorodé kmeny se jejich rodinné hodnoty změnily v době evropské migrace, kdy nastoupila éra církevního náboženství.

6.1 Symboly Haida charakterizující objekt Matka

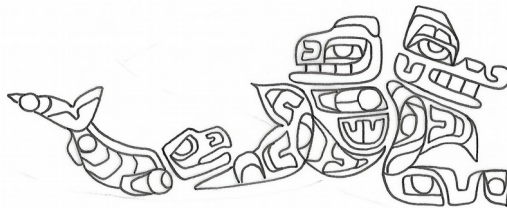
Pro Charakteristiku své matky jsem si na základě Haidských symbolů vybrala tři motivy, Lososa, Vlka a Kosatku. Myslím, že jejich vlastnosti nejlépe vystihují mou matku. Těmito symboly jsem se blíže zabývala v kapitole 3. Symboly v Haidské mytologii.

Losos symbolizuje instinkt, odhodlání a vytrvalost. Je také poskytovatelem života. Pro páry symbolizuje štěstí. Je zdrojem života a lásky pro lidi i zvířata. Představuje hojnost a plodnost. Losos je obvykle znázorněn v zakulacených tvarech, jež symbolizují cyklus života. Po tisíce let je Losos hlavním zdrojem potravy pro domorodé kmeny pacifického pobřeží, kterými je vysoce respektován, viz str. 29.

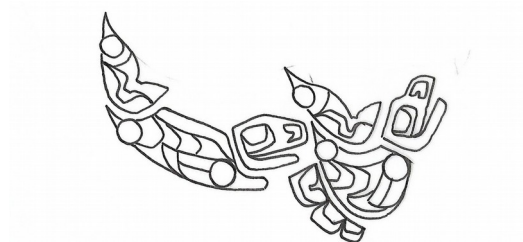
Vlk je známý svou inteligencí, vedením a silným smyslem pro rodinné hodnoty. Symbolizuje vytrvalost, intuici a úspěch. Je propojený s velrybou, spolu, s níž symbolizují sílu rodiny a příbuzenstva. Ztělesňuje sílu týmové práce a úsilí celé komunity. Představuje rodinu, věrnost, čest, odvahu a sílu. Vlk s Kosatkou po celý svůj život chrání své mladé a nikdy se neoddělí od své rodiny. Symbol Vlka, který je vytesaný do totemu znázorňuje loajalitu, silné rodinné vazby, komunikativnost, vzdělání, porozumění a inteligenci, viz str. 25.

Kosatka je známa pomocí lidem v nouzi, ať už jsou bezmocní nebo zranění. Symbolizuje laskavost, inteligenci, soucit, sílu, vytrvalost, mír, hravost a milost. Stejně jako Vlk má smysl pro rodinné hodnoty. Cestuje, loví v rodinných skupinách a chrání všechny své členy. Je spojena s věčností, moudrostí, soucitem a potěšením ze života, viz str. 30.

Pro charakteristiku své objektu Matka jsem si tedy vybrala určité symboly, které lze nalézt v kultuře Haidů. Chtěla jsem jejich dokonalé náměty převést do své tvorby. Náměty jsem následně stylizovala do svých návrhů pro obuv. Návrhy jsou uspořádány do tří částí. První část je zobrazena na levé straně obuvi. Zde je navržen motiv sedícího Vlka, který je poskládán z prvků Haidského umění. Pro mou matku to symbolizuje stálost v rodině a svým nenahraditelným způsobem ji utváří celou. Před Vlkem je zobrazena Kosatka, která může výstižně charakterizovat mou matku.

Obr. 30.: Návrh pro obuv Matky – pravá strana

Obr. 31.: Návrh pro obuv Matky – špička obuvi

6.2 Symboly Haida charakterizující objekt Otec

V tomto století bývají otcové často přehlíženi a podceňováni. Otcové jsou více zázemími „pracovníky“ v roli rodičovství. Tam kde matky přebírají aktivní roli výchovy, uzdravení či emoční podpory, otcové mají tendenci přijímat menší roli rodičovské podpory. Domnívám se, že jejich podpůrná přítomnost je nezbytná pro pevný základ rodiny, ale je často přehlížena.

Pro Charakteristiku objektu Otce jsem zvolila tři motivy: Medvěda, Bobra a Sovu. Myslím, že tyto motivy nejlépe vystihují jeho charakter. Tyto symboly jsem více charakterizovala v kapitole 3. Symboly v Haidské mytologii.

Medvěd je sebevědomý a nezávislý. Je symbolem velké moci a je vždy přivítán jako vysoko postavený host. S jeho lidskými vlastnostmi je považován jako starší příbuzný, který učí žít život. Vyžaduje velkou úctu a symbolizuje svou moc nad životem a smrtí. Medvěd vytesaný do totemu představuje sílu, rodinu, vitalitu a

zdraví. Medvěd je přemýšlivé stvoření, je nezávislý a zdánlivě vzdálený, je samostatný a silný, viz str. 31.

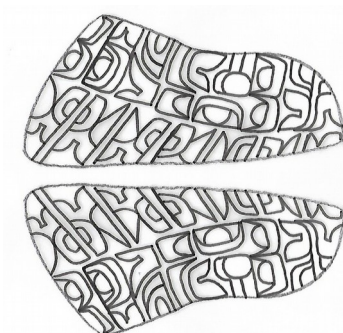
Bobr má pochopení pro přírodu a dokáže pracovat v harmonii se svým okolím. Symbolizuje dobrou pracovní morálku, má silnou vůli a je ochráncem rodiny. Je známým řezbářem, svou tvořivostí, odhodláním a těžkou prací. Učí lidi být produktivní ve všech směrech a vytrvat až do konce. Pomáhá pochopit dynamiku týmové práce a ocenit talent každého jednotlivce, aby mohl, dosáhnout čehokoliv, viz str. 23.

Domorodé kmeny měly Sovu spjatou s moudrostí, předvídatelností a držením posvátného poznání. Sova předpovídá změny v počasí, vedoucí ke změnám v prostředí. Je symbolem moudrosti, intuice, magie a proroctví. Sova je často považována za posla. Někteří léčitelé vyzývají Sovu k nahlédnutí do pravdy, za účelem hledání špatného úmyslu. Některé kmeny věřily, že zvuk Sovy byl znamením k otevření duchovního světa, viz str. 27.

U objektu Otec je obuv složena z jednotlivých částí. V přední části obuvi je zobrazena Sova a Bobr viz obr. 33. Zde hledám inspiraci v designu totemových sloupů. Motivy jsou uspořádaný tak, že Sova je hlavní v popředí a pod Sovou je zobrazen motiv Bobra. Sova symbolizuje rodinnou strukturu. Poskytuje ochranu a dodává sílu svým potomkům. Sova je známa svou moudrostí, kterou získala v rámci svého života, zkušenostmi a introspekci. Otec svou moudrostí dává dítěti mnoho užitečných rad do života. Na každé straně obuvi pokračují křídla Sovy, která opatrují své blízké v těch nejtěžších situacích. Také peří symbolizuje cestu života, jenž si každý člověk musí projít sám. Motiv Bobra u objektu Otce symbolizuje hlavně práci, ve které vyniká. Snaží se být produktivní a učí své potomky vytrvat až do konce celého procesu, aby tak mohli dosáhnout čehokoliv, co si jen budou přát. Tímto otec udržuje celou rodinu pohromadě. Poskytuje jim své vlastní zkušenosti ze života za účelem poučení z jeho vlastních chyb. Pro kmeny byl tento znak Bobra symbolem pracovitosti, kde si své zkušenosti předávali z jedné generace na druhou.

Na zadní části obuvi je navržen symbol Medvěda, který nejvíce ze všech znaků symbolizuje právě rodinu. Ale také svými vlastnosti charakterizuje nezávislost. Otec je velmi samostatný člověk a není na nikom závislý. Žije si ve svém „vlastní světě“ a nevyhledává společnost druhých. Ale i tak se velmi stará o rodinné hodnoty.

Učí tak dítě postarat se samo o sebe bez vnějších vlivů společnosti. Svou podporou udržuje své blízké na správné cestě za jejich cíli. Medvědi jsou v severních kulturách považováni za všudypřítomné, dívají se z nebe v podobě ducha a svým pohledem ochraňují svou rodinu, viz obr. 34.

Obr. 32.: Návrh bočních stran obuvi

Obr. 33.: Návrh přední strany obuvi

Obr. 34.: Návrh na zadní část obuvi

6.3 Symboly Haida charakterizující objekt Dítě

Ve svých stylizovaných motivech se snažím charakterizovat sama sebe jako dítě. Velikost obuvi jsem zvolila na základě věku, když mi bylo přibližně 7 let. Tento věk si jasně pamatuji a byl důležitý v rozvoji mé cestovatelské touhy po poznání. S mou rodinou, kterou jsem charakterizovala v předchozích odstavcích, jsem cestovala po celé republice a poznávala tak jiným způsobem prostředí, ve kterém jsem vyrůstala. Haidské symboly jsem zvolila dle mé osobní charakteristiky. Pro svůj design jsem si vybrala tři spirituální zvířata, Havrana, Alku a Mývala, které podrobněji popisuji v kapitole 3 Symboly v Haidské mytologii.

Havran symbolizuje změnu života a jeho stvoření. Prezentuje se kreativitou a humorem. Symbolizuje tvorbu, poznání, zvědavost, jeví zájem o složitost přírody a chrání ji. Ukazuje neznámé, např. fakt, že jeden člověk vidí svět jiným způsobem než druhý. Tím způsobem dává najevo pravdu a ví, že co oko vidí, není vždy skutečnost. Je známý jako "strážce tajemství" – pomáhá odhalit pravdu o tajemstvích, jenž pomohou k dobrým vztahům a učí tak žít dobrý život. Havran je motivován vlastní nesobeckostí, což často způsobuje, že se jeho nezištné činy stanou povinností, viz str. 28.

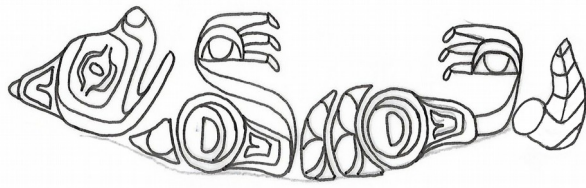
Alka je osamělý pták divočiny, který symbolizuje klid, mír a probuzení starých nadějí, přání a snů. Je neoddelitelně spjat s vodou, která je symbolem pro sny a úrovně myšlení a proto alka učí věnovat pozornost přání a naději. Legenda říká, že vidět Alku je symbolem splněného snu nebo odpovědi na přání. Charakterizuje se

velkorysou povahou je známá svým jedinečným a pronikavým hlasem, který je označován jako píseň moci a magie, viz str. 32.

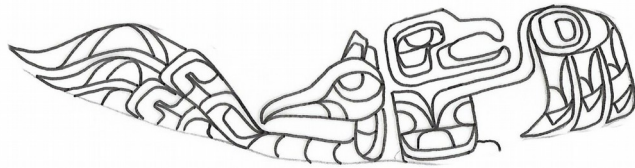
Mýval je symbolem ponaučení, maskování, zvědavosti, odvahy a vynalézavosti. Nabízí ponaučení o důležitosti každé situace. Zůstává vždy klidný a hledá řešení, nevzdává se. Nejzachovalejším fyzickým rysem mývala je jeho maskování. Je to duchovní zvíře, které se transformuje do společnosti, aby se lépe asimiloval. Maskou se člověk může stát něčím jiným. Maska nám pomáhá měnit se v to, čím chceme být. Mýval je symbolem zkoumání, má neobyčejnou schopnost získat to, co potřebuje a uniknout nebezpečným situacím, tím se odlišuje od jiných duchovních zvířat, viz str. 33.

Návrhy jsou utvořeny do dvou částí. Na levé straně obuvi je vyobrazen Mýval, který leží. Považuji ho za symbol dětství. Jako dítě jsem vše zkoumala a hledala tak způsoby, jak získat něco, co nutně potřebuji. Vyráběla jsem si různé masky, se kterými jsem mohla být, kým jsem jen chtěla. V domorodých kmenech byly masky využívány především při oslavách, obřadech a magických rituálech, viz obr. 35.

Na pravé straně obuvi jsem navrhla motivy Alky a Havrana, jenž se každý dívá na opačnou stranu, ale vzájemně se respektují, i když každý z nich má jiné povahové vlastnosti. Stylizovaná Alka pro mne představuje sny a určitou naději pro splnění všech mých přání. Symbolizuje představu o věcech, které jsou v našem životě důležité a propojuje tak vzájemnou důvěru dítěte s rodiči. Motiv Havrana pro mě symbolizuje určité změny v průběhu mého života, viz obr. 36. Často vyhledávám různé aktivity, abych se dokázala zabavit, což je také charakteristické i pro Havrana. V mytologických příbězích je Havran často zobrazen jako malé dítě. Také je charakterizován jako symbol oblohy, kde pomocí svých spirituálních křídel dokáže přelétnout od jednoho světa ke druhému, aniž by mu to trvalo více jak deset vteřin. Pro mě je to podstatný symbol cestování. Tento motiv se také objevuje na maskách používaných při obřadech.

Obr. 35.: Návrh boční levé strany obuvi

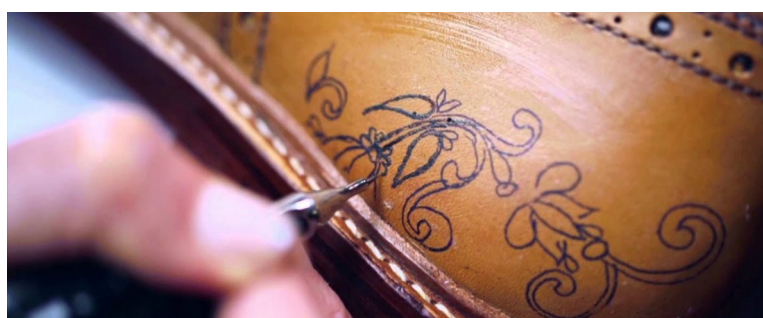

Obr. 36.: Návrh boční levé strany obuvi

7 Realizace

V mé bakalářské práci jsem se zaměřila na symboly požívané domorodým kmenem Haida. Hledala jsem vzájemné prolnutí mezi symboly Haidů a charakteristikou mé rodiny, do které patří má matka, otec a dítě; které popisují jako sebe. Tímto tématem se již zabývala v předchozí kapitole 6 Rodina. Chtěla jsem využít techniku tetování, kterou lze nalézt v domorodé kultuře indiánů a aplikovat ji na obuv. V této kapitole se zabývám realizací objektu a procesem tetování. V poslední části bakalářské práce se věnuji instalaci objektu a jeho prezentaci.

Tetování je tak trochu mapa na něčím těle, která říká něco o lidech a části jejich života. Rozdíl mezi párem obuvi a tetováním není příliš velký. Oba vypovídají něco o majiteli jako osobě, mohou být považovány za umělecké dílo. Tetování na obuv může být osobité a jedinečné svého druhu, kde přesnou kopii motivu nelze provést. Zákazníci hledají neobyčejné kusy, shánějí něco, co není k dispozici na prodejním trhu. Mají zájem o individualitu a originalitu. Tuto službu lze realizovat i v České Republice v individuálním tetovacím salonu, kde si zákazník vybere styl, techniku a barevnost tetování na základě složitosti motivu a typu kožené obuvi. U uznávaných značek jako je např. Oliver Sweeney sídlící ve Velké Británii je proces složitější. Trvá několik měsíců, aby bylo co nejlépe dosaženo výsledku očekávání od zákazníka.

Obr. 37.: Detail tetování na obuv značky Oliver Sweeney

Obuv, která byla nošena mou rodinou při různém cestování a poznáváním kultury je vzpomínkou na období, když jsem byla ještě dítě. Do značné míry je povrch obuvi poškozen, ale nijak zvlášť to technice tetování neškodilo. Právě naopak jsem

musela ještě povrch obrousit brusným papírem, odstranit švy, aby se pigment o ně nezachytil. Nadále jsem sejmula jazyk obuvi, kde se objevovalo vyšité logo značky. Proces tetování na obuv je velmi podobný jako na lidskou kůži. Kožená obuv by měla být hladká a zároveň ne příliš měkká, nejlépe useň z vepřovice, která má shodné absorpční vlastnosti povrchu s lidskou kůží. Začínající tatěři se zaučují právě na prasečí kůži. Obuv se nejprve musí ručně zbrousit jemným brusným papírem, aby povrch byl hladký. Dále se obuv očistí od mastnot a nečistot lihem. Přenesení návrhu na useň se většinou provádí z hektografického či obtiskového papíru. Já využila pauzovací papír, který byl šetrnější k povrchu obuvi a přenesení šablony nebylo tak výrazné, viz obr. 39.

Obr. 38.: Upravená obuv před tetováním

Obr. 39.: Přenesení návrhu na povrch obuvi

Vybrala jsem černou tetovací barvu značky Intenze a linkovací jehly velikosti 3RL a 5RL specializované pro tetování. Velikost jehly jsem si zvolila na základě tvrdosti usně. U nártu a po stranách je převážně kůže měkkší, lépe tak penetruje tenčí jehlou 3RL. U zadního dílce a špičky obuvi je vhodnější použít jehlu typu 5RL, která je silnější a efektivně pronikne vyztuženým materiálem. Jako tetovací metodu jsem si zvolila Hand Poke, abych se více přiblížila ke kmenům Severní Ameriky, kde tetování aplikovali za pomoci ostrého předmětu a pigmentu. Hand Poke je v podstatě ruční technika tetování přenášená pouze jehlou a inkoustem bez použití mechanického strojku. Jehla je zafixovaná lepící páskou či lepidlem na držák např. dřívko či tužka, aby se dala vhodněji uchytit a její tah byl přesnější, viz obr. 40. Tato metoda je velmi časově náročná, každý vpich se musí několikrát opakovat k docílení požadované linky a tmavosti. Předchůdce techniky Hand Poke se praktikovala před tisíci lety při náboženských rituálech.

Obr. 40.: Technika tetování

Během tohoto procesu jsem se musela soustředit na čistotu práce. Každý špatný zásah do kůže byl viditelný a bohužel nenapravitelný. Po dokončení tahů je důležité nechat linky zaschnout, aby se zbytky inkoustu nerozmazaly a nezanechaly po sobě stopu mimo vyznačené místo. Vlastnosti povrchu obuvi, do kterého jsem vpichovala inkoust, mi nedovolovaly odstranit přebytek pigmentu. Ten se velmi rychle absorboval do povrchu kůže a nezanechal po sobě strukturu vpichu, která je například viditelná u tetování na lidskou kůži. Z vlastních zkušeností jsem věděla, že když se pigment dostane skrz pokožku, zanechá po sobě trhlinu, kde je na pokožce vidět ochranný povlak v podobě velkého nánosu pigmentu. Za několik dní se pokožka

regeneruje a vrstva se sama odstraní. Obuv však tyto ozdravovací faktory nemá. Takže jsem došla k závěru, že tyto 2 materiály mají úplně rozdílné vlastnosti, co se týče udržení barviva. Umělci, jako je např. Henry Hate či Scott Campbell, kteří se zabývají technikou tetování na obuv, využívají v závěrečné části procesu impregnaci nebo různou škálu laků či vosků, aby obuv splnila svou funkci jak vizuální tak i praktickou. Fixací jsem se u mé práce nezabývala, abych zachovala historický kontext tetování. Soustředil jsem se spíše na pochopení a využití symbolů domorodých kmenů Severní Ameriky v obuvi jako objektu.

Obr. 41.: Konečný výsledek tetování – objekt Matka

Obr. 42.: Konečný výsledek tetování – objekt Otec

Obr. 43.: Konečný výsledek tetování – objekt Dítě

8 Instalace objektu

V této kapitole hledám inspiraci v přírodě při instalaci objektu. V první části se věnuji instalaci objektu v přírodě a jeho působení. Zachovávám původní strukturu místa a jeho vnímání v souvislosti vzpomínek na dětství. Ve druhé části přizpůsobuji objekt do volného neutrálního prostoru.

8.1 Instalace objektu v přírodě

Při instalaci objektu jsem se zaměřila na konkrétní místo, kde jsem už zpočátku věděla, že bude k mému objektu co nejvíce ladit a podtrhne hlavní myšlenku námětu. Využila jsem reálný prostor v přírodě v místě mého bydliště v Krkonoších. Inspirovala jsem se životem a místem, kde se nacházeli domorodí indiáni, které popisují v kapitole 2 Charakteristika kmenů Pacifického pobřeží. Instalaci objektu jsem zvolila na základě těchto poznatků a nafotila jej u povodí řeky Úpy. Postavení instalace je velmi spjaté s mou rodinou jak s místem, tak i s prostorem. Je to místo, které jsme dříve využívali například při rybaření nebo v teplých letních měsících ke koupání či dětským hrátkám. Prostředí jsem nijak neměnila, nechala jsem jej v původním stavu jako vzpomínku na dětství.

Objekty jsem se rozhodla prezentovat jako celek. Objekt je tedy složen z více vizuálních prvků – obuv matky, otce a dítěte. Zkoumala jsem jejich vzájemnému působení s místem instalace a vytvářela tak příběh, kde společně tvoří harmonickou rodinu. O působení místa instalace a jeho prvků jsem se již zabývala v kapitole 1 Objekt. Prostředí krajiny je vymezeno vlivem řeky, která po sobě zanechala stopy v podobě písku, kamení a jiných naplavenin. Ty jsem využila ku prospěchu mé instalace. Objekt jsem umístila u povodí řeky. Líbila se mi myšlenka položit obuv přímo na protékající vodu a zachovat spadlou vzpřímenou větev, která je zakomponovaná v místě obuvi dítěte. Spadlá větev ve mě evokuje úvahu o symbolice chůze k náročné cestě k úspěchu a životním událostem. Proto je větev

zakomponovaná u dětské obuvi, viz. Obr. 44. Taktéž je dítě zobrazeno v čele rodiny a je symbolem vzniku nové generace. V zadní části kompozice se nachází obuv Matky, ta má za úkol symbolicky ochraňovat své dítě při jeho cestách životem a zároveň mu dodává jistotu na základě své víry. Otcova obuv je položena v popředí kompozice, která charakterizuje směr, kterým se má rodina vydat. Učí tak dítě postarat se samo o sebe bez vnějších vlivů společnosti. Svou podporou a poznatky udržuje své blízké na správné cestě za jejich cíli. Myslím, že jsem pochopila, jakým směrem se odvíjel celý příběh Haidů a dokázala jsem tak pomocí instalace replikovat domorodé umění.

Obr. 44.: Instalace objektu

Obr. 45.: Detail objektu

8.2 Instalace objektu v prostoru

Při tvorbě instalace jsem hledala různé možnosti, jak nejlépe vystihnout hlavní myšlenku tématu. Z počátku jsem věděla, že bych chtěla využít prvky předchozí instalace a zachovat její ideu. Zaměřila jsem se tedy na exteriér instalace v přírodě. Inspirovala jsem se základními prvky, které se nacházejí v povodí řeky Úpy, jako jsou oblázky, kameny, hlína, písek, řasy, listy, mech, kořeny, kůra a voda. Tyto elementy shledávám jako symbolicky významné pro vizualizaci mé instalace. Podstatným znakem instalace v přírodě byla voda. Chtěla jsem přenést tento prvek i do této konstrukce objektu tím, že jsem si vytvořila nádrž nepravidelného tvaru. Nádrž se skládá ze silného kartonu a izolací v podobě plastu proti protečení kapaliny. Aby vodní nádrž působila přirozeně, zvolila jsem na podložení písek, oblázky a kamení z okolí řeky. Dále jsem z kartonu zhotovila 2 krychle rozdílné velikosti. Ty jsem zakomponovala k vodní nádrži a pokryla je mechem. Tuto konstrukci jsem podepřela kamením, kůrou a kořeny stromů, aby vydržela pod tlakem vody a vypadala co nejpřirozeněji. Nakonec jsem nádrž doplnila vodou a nainstalovala obuv.

Objekt Otec se nachází v horní části konstrukce na vyšším podstavci pokrytým mechem. Poblíž je zakomponován objekt Matka, která je umístěna na nižším podstavci. Objekt Dítě jsem položila do nádrže s vodou podloženou kamením a oblázky. Symbolika umístění obuvi je totožná s předešlou podkapitolou 7.1 Instalace objektu v přírodě. Objekt s konstrukcí jsem nafotila a pomocí grafického programu vložila do prostoru místnosti, abych měla představu, jak bude objekt působit vizuálně, viz obr 47.

Celkové působení konstrukce je příliš chaotické. Hlavním podmětem je obuv, která se ve vizuální podobě ztrácí mezi mnoha elementy. Rozhodla jsem, že konstrukci zjednoduším. Využila jsem prvky, které symbolizují a charakterizují řeku a umístila je do prostoru. Použila jsem kameny a oblázky a vytvořila z nich 3 podstavce pro umístění objektu, které jsou doplněny mechem a kůrou stromu, viz obr. 48.

Obr. 46.: Detail objektu

Obr. 47.: Instalace objektu v prostoru

Obr. 48.: Konečná instalace

Závěr

Cílem bakalářské práce byl objekt prezentující moji rodinu. Skládal se ze tří elementárních objektů: Matka, Otec a Dítě. Pro formální vyjádření myšlenky objektů jsem si zvolila jednotnou formu nošené obuvi, se svoji pamětí a příslušnosti ke svému majiteli. Návrhy byly navrženy tak, aby symbolizovaly kulturu domorodých kmenů Haida Gwaiia zároveň i mou rodinu. Myslím, že jsem splnila všechny cíle, které jsem si z počátku určila. Věnovala jsem se kultuře spjatou s raným obdobím domorodých kmenů Severní Ameriky, jenž mě inspirovali v praktické tvorbě. Umění domorodých kmenů symbolizovalo podstatu života lidí. Kmeny vytvářely masky, totemové sloupy, kánoe a předměty denní potřeby. Svými řezbářskými dovednostmi vyráběly masky, které byly důležitou součástí jejich rituálů či divadelních představení. Totemové sloupy představovaly jejich rodinnou historii. Hlavní erb totemu v podobě zvířete byl odvozen z určité legendy, která reprezentovala daný klan. Kmeny tedy vycházely z přírodních nebo nadpřirozených bytostí, které poskytují hluboce symbolický význam jejich rodině. Symboly jsem stylizovala tak, abych zachovala jejich skutečný význam v indiánské mytologii.

Stylizaci motivů jsem přizpůsobila tvaru obuvi a také technologii tetování. Tetovala jsem tečkovací metodou, která se nazývá Hand poke. Zde jsem použila pouze tetovací jehlu a inkoust. Touto technikou jsem se více přiblížila do dob, kdy ji využívaly domorodé kmeny při tetování. V této technologii jsem udělala pár chyb, které jsou bohužel znatelné na povrch obuvi. Zvolila jsem špatnou velikost tetovací jehly u obuvi charakterizující mou matku. Jehla měla příliš tenkou násadu a špatně se vpichovala do měkčí kůže obuvi. Což mělo za následek rozmazané linky u motivu na pravé straně. Doporučovala bych využít na základě tohoto poznatku tetovací strojek, pigment lépe přilne do kůže obuvi, aniž by se rozmazával.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

JANOŠČÍK, Václav. Objekty hledající útočiště – Umění. In: Václav JANOŠČÍK, ed. *Objekt*. Vydání první. Praha: Kvalitář, 2015. ISBN 978-80-260-8639-0.

MAKÁSEK, Ivan. *Totemy a indiáni severozápadního pobřeží Pacifiku*. Vydání první. Třebestovice: Ivan Makásek, 2010. ISBN 978-80-254-6533-2.

JONES, D., B. MOLINEAUX. *Americká mytologie*. Vydání první. Dobřejuvice: Rebo Productions CZ, 2002. ISBN 80-7234-177-4.

RYCHLÍK, Martin. *Dějiny tetování*. Vydání první. Praha: Mladá fronta a.s., 2014. ISBN 978-80-204-3286-5.

RYCHLÍK, Martin. *Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla*. Vydání první. Praha: Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-780-6, str. 191-192.

SPENNEMANN, Dirk HR. *Tetování na Marshallových ostrovech*. Vydání první. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2007. ISBN 978-80-903957-0-1.

ROBLEY, Horatio Gordon. *Tetování mezi Maori*. Vydání první. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2008. ISBN 978-80-903957-1-8.

LÉVI-STRAUSS, Claude. *Cesta masek*. Vydání první. Praha: Dauphin, 1996. ISBN 80-86019-22-5.

Seznam použitých internetových zdrojů

Artmuseum [online]. Nová Paka: (at)artmuseum.cz, © 1999-2018 [vid. 10. května 2018, 16:30 CET]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=90

AAANativeArts.com [online]. Oroville: AAA Native Arts Gallery, © 2001-2018 [vid. 11. května 2018, 11:20 CET]. Dostupné z: <https://www.aaanativearts.com/native-american-tribes-by-region/northwest-coast-tribes/gitxsan>

Chilkat Indian Village [online]. Klukwan: Chilkat Indian Village, © 2018 [vid. 11. května 2018, 12:25 CET]. Dostupné z: <http://chilkatindianvillage.org>

New World Encyclopedia – Kwakwaka'wakw [online]. New York: [Creative Commons Attribution](#), © 2018 [vid. 11. května 2018, 14:04 CET]. Dostupné z:

<http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Kwakwaka%27wakw>

National Geographic [online]. New York: National Geographic Partners, © 2015-2018 [vid. 13. května 2018, 11:10 CET]. Dostupné z:

<https://www.nationalgeographic.com/travel/canada/haida-gwaii-british-columbia/>

The Tlingit people [online]. New York: Geneviève Richardson, © 2018 [vid. 14. května 2018, 11:45 CET]. Dostupné z: <https://thetlingitpeople.weebly.com/religion-and-traditions.html>

Spirit Of The West Coast Native Art Gallery [online]. Courtenay: Spirits of the West Coast Art Gallery Inc, © 2005-2018 [vid. 13. května 2018, 13:30 CET]. Dostupné z:

<https://spiritofthewestcoast.com/collections/the-beaver-symbol>

My Mondo Trading [online]. Vancouver: A Victoria BC Real Estate, © 2015-2018 [vid. 13. května 2018, 14:20 CET]. Dostupné z:

<https://www.mymondotrading.com/native-meanings-symbology-myths-legends>

First Nations Museum [online]. Whistler: First Nations Museum, © 2016 [vid. 15. května 2018, 10:20 CET]. Dostupné z: <https://shop.slcc.ca/learn/the-loon/>

atto Concierge [online]. New York: Worlds First Body, © 2009 [vid. 16. května 2018, 14:09 CET]. Dostupné z: <https://www.tattooconcierge.com/the-guide/history-of-tattooing/>

Internetové zdroje použitých obrázků v písemné části

Obr. č. 1 *Wikipedia – Totem pole* [online]. New York: Creative Commons Attribution, © 2001-2018

Obr. č. 2-14 *Spirit Of The West Coast Native Art Gallery – Legends and Symbology* [online]. Courtenay: Spirits of the West Coast Art Gallery Inc, © 2005-2018 [vid. 10. června 2018, 12:12 CET]. Dostupné z: <https://shop.slcc.ca/legends-symbology/>

Obr. č. 15 *Smithsonia.com – Tattoos* [online]. New York: Cate Linebery, © 2017 [vid. 15. června 2018, 13:18 CET]. Dostupné z:

<https://www.smithsonianmag.com/history/tattoos-144038580/>

Obr. č. 16 *Tatto Concierge - Africa* [online]. New York: Worlds First Body, © 2009 [vid. 16. června 2018, 14:09 CET]. Dostupné z: <https://www.tattooconcierge.com/the-guide/history-of-tattooing/>

Obr. č. 17 *Marshalls – Tattooing in the Marshall Islands* [online]. Boston: Charles Sturt University, © 1999-2005 [vid. 16. června 2018, 14:18 CET]. Dostupné z: <http://marshall.csu.edu.au/Marshalls/html/tattoo/frame5.html>

Obr. č. 18 *Tatto Concierge - Haida* [online]. New York: Worlds First Body, © 2009 [vid. 16. června 2018, 14:55 CET]. Dostupné z: <https://www.tattooconcierge.com/the-guide/history-of-tattooing/>

Obr. č. 19-48 Vlastní tvorba

Seznam obrázků

Obr. 1.: Totemové sloupy.....	21
Obr. 2.: Krkavec.....	22
Obr. 3.: Bobr.....	23
Obr. 4.: Orel.....	23
Obr. 5.: Žába.....	24
Obr. 6.: Vlk.....	25
Obr. 7.: Hromový pták.....	26
Obr. 8.: Sova.....	27
Obr. 9.: Havran.....	28
Obr. 10.: Losos.....	29
Obr. 11.: Kosatka.....	30
Obr. 12.: Medvěd.....	31
Obr. 13.: Alka.....	31
Obr. 14.: Mýval.....	32
Obr. 15.: Mumie kněžny Amunet.....	34
Obr. 16.: Skarifikace.....	35
Obr. 17.: Nákres tetování.....	37
Obr. 18.: Tetování Haida.....	39
Obr. 19.: Studie.....	40
Obr. 20.: Vzor.....	41
Obr. 21.: Stylizace hlavních motivů.....	43
Obr. 22.: Vlk, Medvěd, Losos, Mýval, Alka, Havran, Sova, Kosatka, Bobr.....	43
Obr. 23.: Transformace motivů Matky.....	44
Obr. 24.: Transformace motivů Otce.....	44
Obr. 25.: Transformace motivů Dítěte.....	44
Obr. 26.: Vizualizace motivů Dítěte.....	45
Obr. 27.: Vizualizace motivů Matky.....	45
Obr. 28.: Vizualizace motivů Otce.....	46
Obr. 29.: Návrh pro obuv Matky – levá strana.....	49
Obr. 30.: Návrh pro obuv Matky – pravá strana.....	50
Obr. 31.: Návrh pro obuv Matky – špička obuvi.....	50
Obr. 32.: Návrh bočních stran obuvi.....	52
Obr. 33.: Návrh přední strany obuvi.....	52
Obr. 34.: Návrh na zadní část obuvi.....	53
Obr. 35.: Návrh boční levé strany obuvi.....	55
Obr. 36.: Návrh boční levé strany obuvi.....	55
Obr. 37.: Detail tetování na obuv značky Oliver Sweeney.....	56
Obr. 38.: Upravená obuv před tetováním.....	57
Obr. 39.: Přenesení návrhu na povrch obuvi.....	57
Obr. 40.: Technika tetování.....	58
Obr. 41.: Konečný výsledek tetování – objekt Matka.....	59
Obr. 42.: Konečný výsledek tetování – objekt Otec.....	59
Obr. 43.: Konečný výsledek tetování – objekt Dítě.....	60
Obr. 44.: Instalace objektu.....	62
Obr. 45.: Detail objektu.....	62

Obr. 46.: Detail objektu.....	64
Obr. 47.: Instalace objektu v prostoru.....	64
Obr. 48.: Konečná instalace.....	64

Přílohy

Příloha A: Inspirace.....	I
Příloha B: Vývoj návrhů.....	III
Příloha C: Realizace.....	V

Příloha A: Inspirace

Zdroj: *Wikipedia – Totem pole* [online]. New York: Creative Commons Attribution, © 2001-2019 [vid. 23. června 2018, 18:19 CET]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Totem>

Zdroj: *Spirit Of The West Coast Native Art Gallery – Legends and Symbology* [online]. Courtenay: Spirits of the West Coast Art Gallery Inc, © 2005-2018 [vid. 10. června 2018, 12:12 CET]. Dostupné z: <https://shop.slcc.ca/legends-symbology/>

Zdroj: *The World Cruise of Valeda IV– To Haida Gwaii* [online]. Cortes Island: Living the dream retirement , © 1998-2013 [vid. 8. června 2018, 09:21 CET]. Dostupné z: <http://www.veledaiv.ca/log-61d-to-haida-gwaii/>

Zdroj: *Wikipedia – Totem pole* [online]. New York: Creative Commons Attribution, © 2001-2019 [vid. 23. června 2018, 19:05 CET]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Totem_pole

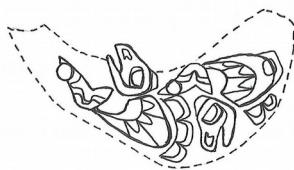
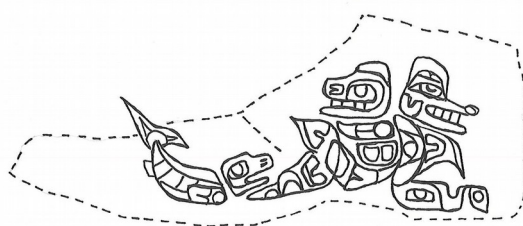
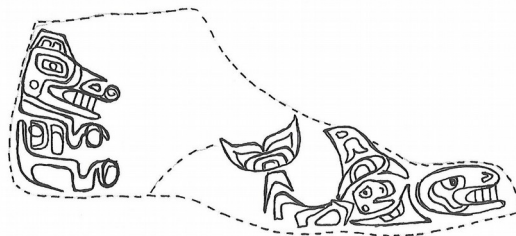

Zdroj: *Spirit Of The West Coast Native Art Gallery – Legends and Symbology* [online]. Courtenay: Spirits of the West Coast Art Gallery Inc, © 2005-2018 [vid. 23. června 2018, 19:13 CET]. Dostupné z: <https://shop.slcc.ca/legends-symbology/>

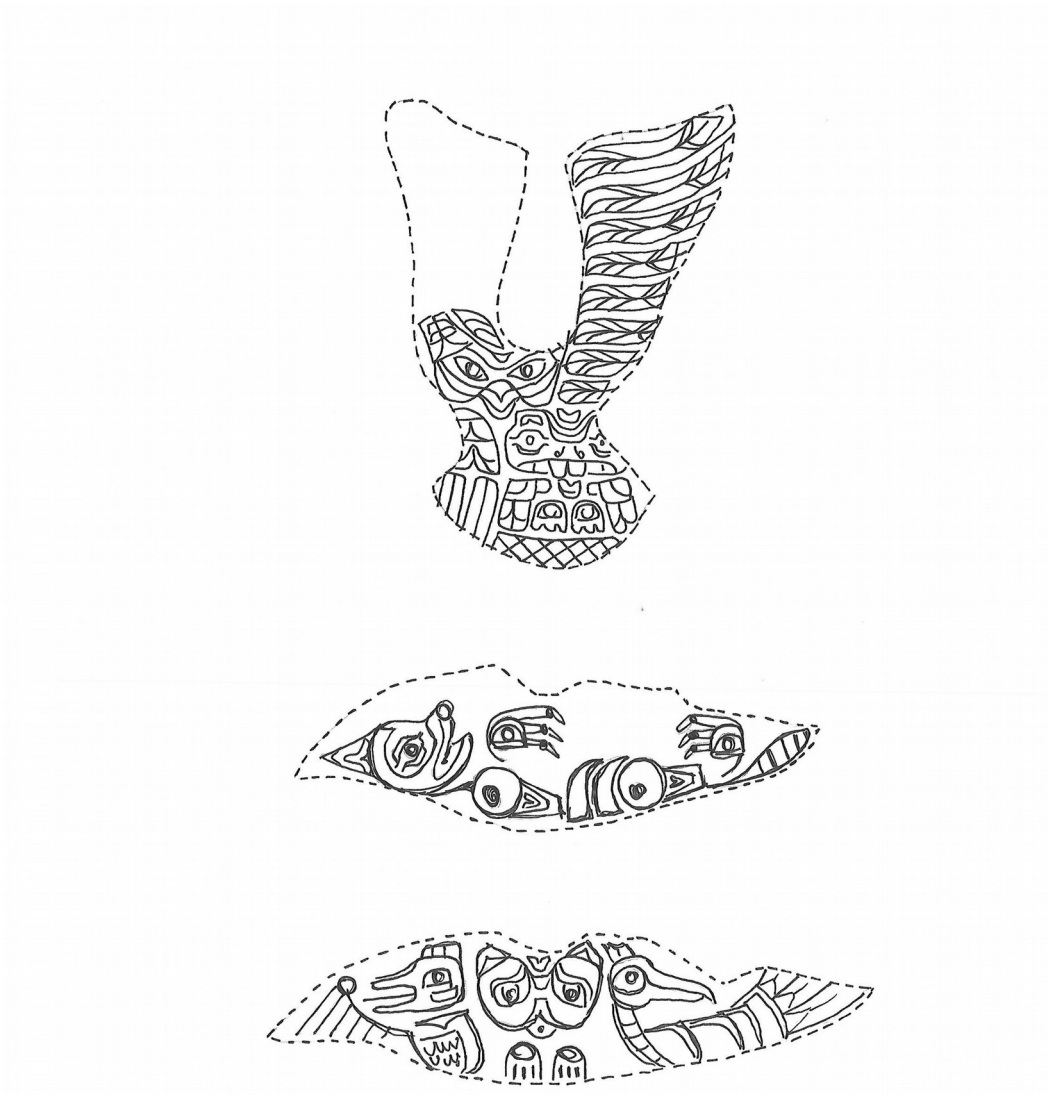

Zdroj: *The World Cruise of Velea IV– To Haida Gwaii* [online]. Cortes Island: Living the dream retirement , © 1998-2013 [vid. 23. června 2018, 19:21 CET]. Dostupné z: <http://www.veledaiv.ca/log-61d-to-haida-gwaii/>

Příloha B: Vývoj návrhů

Zdroj: Vlastní

Zdroj: Vlastní

Příloha C: Realizace

Zdroj: Vlastní

Zdroj: Vlastní

Zdroj: Vlastní

Zdroj: Vlastní